

"Szálláskeregő Mária"

Egek kirájnéja Mennyország csillaga,
Ő a fényes csillag A szép szüz Mária,
Bujdosik Mária Sűrű siralmába,
Keresi nyughejét, Seholsem találja.

Szent József, Mária Nagy utra indultak,
Betlehem városba Szállást nem találtak,
Látják szüz Máriát, Szülő állapotát,
Menj el szüz Mária, Nem adhatunk szállást.

Sirt a szüz Mária Szive fájdalmába,
Hogy hol lesz szállása A zord éjszakába,
Közel volt az idő, A szülés órája,
Hol fog megszületni Világ megváltója?

Bemegyén Mária Egy kovács-lakásba,
Sirt a szüz Mária, A kovácsnak mondja,
Hallod-e te kovács, Ki nagy gazdag valál,
Adjál nekem szállást Csak egy éjszakára!

Nem adhatok szállást, Mert sok vendégem van,
Az én szép szobáim Mind el van foglalva,
De a kovácsnak egy Vak, kezetlen lánya
Máriának mondja, Menj az istállóba!

Nem messze van ide Egy rongyos istálló,
Betlehemi utban, Ott meg is nyughatol,
A kovács vak lánya Rólad gondoskodik,
Jól tudom magamról, Ápollás jól esik.

El is ment Mária Rongyos istállóba,
Megszülte szent fiát Szénán a jászójban,
Barmok lehelltek rá Hideg éjszakába,
Mária könnyei Hulltak Jézuskára.

Odament a leány, Gazdag kovács lánya,
Rongyos istállóba Máriát találja,
Mondja szüz Mária A nyomorult lánynak,
Hajolj le leányom, Vedd fel szent fiamat!

Lehajolnék hozzá, Fájdalom, nem látom,
Kezemmel szent fiad Fölvenni nem tudom,
És lehajolt a lány, Kinyiltak szemei,
Kinyultak kezei, Jézuskát felveszi.

Ó, csodák csodája A kovács vak lánya
Kinyujtván két kezét Mária szavára,
Lehajolt Jézusért ,Lett szemevilága,
Kezében tündöklött Világ megváltója.

Hazatért a leány Vigan, nagy örömmel,
Kis Jézust láthatta, Megjött szemfénye,
Igy szállittá atyját És az édesanyját,
Látták szemeim az Ártatlan Jéguskát.

Ugyan édesatyám, Te nagy gazdag kovács,
A szüz Máriának Mért nem adtál szállást?
Jaj, ha tudtam volna, A legszebb szobámba
Adám volna szállást Neki a házamba.

Inkább én feküdtem Volna istállóba,
Semhogy szüz Mária, Ártatlan Jézuska,
Ott a szüz Mária Tett ojjan nagy csodát,
És meggyógyította A kovácsnak lányát.

Szenháromság Isten Adja és engedje,
Áldassék közöttünk A drága szent neve,
Dicsértessék tőlünk Az Ur Jézus neve,
Áldás és szent béke Szálljon nemzetünkre!

Andocsi asszonyok

Szálláskereső Szentesalád utra indultak,
 Kopogtatnak mihozzánk is a mi házukba,
 Ó, nyissuk ki sziveinket,
 Örömmel várjuk mi őket,
 Ó, jőjjetek ó, jőjjetek, Mária, József.

Készen van már a hejetek Mária, József,
 Örömmel elkészítettük, Mária, József,
 Fogadjátok szolgálatunk,
 E csekél kis fárcságunk,
 Magunkat nektek ajánjuk Mária, József.

-ezt az első versszakot elénekeltük, mielőtt bementünk a házba.
 Mikor megadták a helyet, akkor énekeltük, hogy Készen van már
 a hejetek... mikor már beértünk.

Mária, im szent szivedhez hódulunk,
 És esentül nyomdokodon járulunk,
 Mert ugy leszünk Jézus előtt kedvesek,
 És ez által mennyországba részessek.

Ó, bűn nélkül fogantatott Szűzanya,
 A megtérő bűnösök védasszonya,
 Engeszteljed szent fiadat minénkünk,
 Kik tenálád menedéket keresünk.

Már a Jézus Mária nevét mondassuk,
 Szánkban méznek édességét forgatjuk
 Ó, nagy szentek minket el ne hagyjátok,
 Halálunkkor mimellettünk álljatok,
 Mondván jőjj énhozzám fiam, leányom,
 Készen vár mennyország és szép jutalom.

Szálláskereső Mária

Egek kirájnéja, mennyország csillaga.

Ő a fényes csillag a szép szüz Mária,

Bujdosik Mária sűrű siralmába /Utazik.....siralomban/

Keresi nyughejét, sehol nem találja./....., keresi fáradtan/

Szent József, Mária nagy utra indultak,

Betlehem városba szállást nem találtak,/Jeruzselembé, mert...../

Látják szüz Máriát, szülő állapotát,

Menj el szüz Mária, nem adhatunk szállást/De szivtelenek nem adtak neki.../

Sirt a szüz Mária szive fájdalmába,

Hogy hol lesz szállása a zord éjszakába,

Közel volt az idő, a szülés órája,

Hol fog megszületni világ megváltója.

Bemegyén Mária egy kovács lakába,

Sirt a szüz Mária, a kovácsnak mondja,/Kérvén ő ott szállást csak egy éjszaká
ra/

Hallod-e te kovács, ki nagy gazdag valál/.....könyörülj meg rajtam/

Adjál nékem szállást csak egy éjszakára./....., nagyon elfáradtam/.

Nem adhatok szállást, mert sok vendégem van,

Az én szép szobáim mind el van foglalva,

De a kovácsnak egy vak, kezetlen lánya

Máriának mondja, menj az istállóba.

Nem messze van ide egy rongyos istálló,

Betlehemi utban, ott meg is nyughatol,

A kovács vak lánya rólad gondoskodik,

Jól tudom magamról, ápollás jól esik,

El is ment Mária rongyos istállóba,

Megszülte szent fiát szénán a jászójba,

Barmok leheltek rá hideg éjszakába,

Mária könnyei hulltak Jézuskára,

Odament a leány, gazdag kovács lánya,
Rongyos istállóba Máriát találja,
Mondja szüz Mária a nyomorult lánynak,
Hajoj le leányom, vedd föl szent fijamat.

Lehajolnék hozzá, fájdalom, nem látom,
Kezemmel szent fijad fölvenni nem tudom/ Nincs kezem...../
És lehejolt a lány, kinyiltak szemei,
Kinyultak kezei, Jézuskát fölveszi.

Ó, csudák csudája, a kovács vak lánya,
Kinyujtván két kezét Mária szavára,
Lehajolt Jézusért, lett szemevilága,
Kezében tündöklött világ megváltója.

Hazatért a leány vigan, nagy örömmel,
Kis Jézus láthatta, megjött szemefénye,
Igy szollittá apját és az édesanyját,
Látták szemeim az ártatlan Jézuskát.

Ugyan édesatyám, te nagy gazdag kovács,
A szüz Máriának mért nem adtál szállást?
Jaj, ha tudtam volna, a legszebb szobámba/.....hogyan Isten fija volt/
Adtam volna szállást neki a házamba.

Inkább én feküdtem volna istáklóba,
Semhogy szüz Mária, ártatlan Jézuska,
Ott a szüz Mária tett ojjan nagy csudát
És meggyógyította a kovácsnak lányát/.....kovács vak.../

Szenháromság Isten adja és engedje,
Áldassék közöttünk a drága szent neve,
Dicsértessék tőlünk az Ur Jézus neve,
Áldás és szent béke szújjon nemzetünkre.

Andocs, rózsefüzéfes asszonytársaság.

Szálláskeresés/vált./

/Mária-siralom/

Egek kirájnéja,
Mennyország csillaga,
Ő a fényes csillag,
A szép szüz Mária,
Utazik Mária
Sűrű siralomba,
Keresi nyughejét,
Keresi fáradtan.

Szent József, Mária
Nagy utra indultak,
Jeruzsálemben, mert
Szállást nem találtak,
Látják szüz Máriát,
Szülő állapotát,
De a szeivtelenek nem
Adtak neki szállást.

Sirt a szüz Mária
Szive fájdalmában,
Hogy hol lesz szállása
Azon éjszakába,
Közel volt az idő,
A szülés órája,
Hol fog megszületni
Világ megváltója.

Bemegy szüz Mária
Egy kovács lakásba,
Kérvén ő ott szállást
Csak egy éjszakára,
Hallod-e te kovács,
Könyörülj meg rajtam,
Adjál nékem szállást,
Nagyon elfáradtam,

Nem adhatok szállást,
Mert sok vendégem van,
Az én szép szobáim
Mind elfoglalta van,
De a kovácsnak egy
Vak, kezetlen lánya
Máriának mondja,
Menj az istállóba,

Nem messze van ide
Egy rongyos istálló,
Betlehem uton,
Ott meg is nyughatol,
A kovácsnak lánya
Rólad gondoskodik,
Jól tudom magamról,
Ápollás jól esk.

El is ment Mária,
Rongyos istállóba,
Megszülte szent fiát
Szénán a jászokba,
Barmok leheltek rá
Hideg éjszakában,
Mária könnyei
Hulltak Jézuskára.

Odament a leány,
Gazdag kovács lánya,
Rongyos istállóba
Máriát találja,
Mondja szüz Mária
Nyomorék leánynak,
Hajolj le te lányom,
Vedd fel szent fiamat.

Lehajolnék hozzá,
Fájdalom, nem látom,
Nincs kezem, szent fiad
Fölvenni nem tudom,
De lehajolt a lány,
Kinyiltak szemei,
Kinyultak kezei,
Jézuskát fölveszi.

Ó, csodák csodája,
A kovács vak lánya
Kinyujtván két kezét
Mária szavára,
Lehajolt Jézusért,
Lett szemevilága,
Tündöklött kezében
Világ megváltója.

Hazatért a leány
Vigan, nagy örömmel,
Kis Jézust láthatta,
Megjött szemfénye,
Így szállittá atyját
És az édesanyját,
Látták szemeim az
Ártatlan Jézuskát.

Ugyan édesatyám,
Te nagy gazdag kovács,
A szüz Máriának
Mért nem adtál szállást
Jaj, ha tudtam volna,
A legszebb szobámba
Adtam volna szállást
Néki a házamba.

Inkább én feküdtem
Volna istállóba,
Semhogy szüz Mária,
Ártatlan Jézuska,
Ott a szüz Mária
Tett ojjan nagy csodát
És meggyógyította
A kovácsnak lányát.

Szenháromság Isten
Adja és engedje,
Áldassék közöttünk
A drága szent neve,
Dicsértessék tőlünk
Az Ur Jézus neve,
Áldás és szent béke,
Szálljon nemzetünkre

Andocs, Huszár Imréné,

1928

/Istenes Énekek

Burján Mária kiadása

A főszoveget Horváth Klementin~~x~~ összeállításában énekelték közösen az asszonyok. A szöveg mellé/zárójelesen/ irt módosulásokat a társaság egyik tagja-Huszár Imréné- énekelt az előbbivel rokon, de mégis eltérő dallamvarianásra. -A nyomtatott kiadvány Kaposvárott készült Henczer István nyomdájában/Gr.Tisza I.u.1.sz.alatt/ .

A módosított változatot az ismert énekszerkesztő, Burján Mária, Istenes énekek c."istóriás-füzetéből" tanulta énekesünk. Ez is bizonyítja a már többször hangoztatott megjegyzésünket, hogy azonos, vagy hasonló témát, sőt, szó szerinti éneket, vagy annak változatát többen is kiadták ponyvákön. De fel kell figyelni arra^v folklorizációs folyamatra is, ami kíséri ezeknek a még nyomtatásban is megjelent énekváltozat~~ok~~nak a szövegeit, s helyenként, /személyenként~~x~~ még a dallamát is. Ez a közölt szöveg ~~egész~~ országos népszerűségnek örvendett éppen a ponyvaterjedés révén, amire sokan utaltak már előttem is, de különösen Kriza Ildikó foglalta össze röviden, tömören a problémakör többretü relációit, valamint szó szerinti gyűjtéseként közli a mienkével rokon szövegeit⁰⁰ Mátramindszentről.

Visszatérve az andocsi asszonyok körében történt gyűjtésre: olyannyira megragadta őket a "szálláskereső"-téma, hogy szinte Kérdezés nélkül is asszociáltak a hasonló énekváltozatokat, többek között az alábbi is:

Mária, Szent József midőn názáretbe
Hallván ezen új hirt, sirnak keservessen,
Mert Mária, Jézus anyja,
Szent terhével hogy induljon a nagy utra,
Mert közelgett szülésének szent órája.

Megalázva magát a szép szüz Mária,
Sorsát bizván Isten szent akaratára,
Szent terhével és Józseffel,
Elindulván Názáretből Betlehembe,
Zordon idő, nagy szél, eső és hidegben.....

A szálláskeresés-motívum, mint ismeretes, műfajilag, történetileg összetett kérdéskomplexusként vizsgálendő. Somogyban remek példányai kerültek elő a klasszikus/balladák/ rétegből, a népi, klérusi eredetű és egyéb változatok halmazából egyaránt. Minden műfajban - a régi és újabb stílus-rétegből is - találkoztunk olyanokkal, amelyek élő szóhagyományként tudták, más részükét kézírásos füzetük alapján azonnal el tudták énekelni, vagy pedig régi búcsús-istóriákból, ponyvákban énekeltek magóra.

A szálláskereső Mária éneke leggyakrabban az adventi időszakban - kilencednapos szokások -, karácsony előtt szerepel, de szívesen éneklük egyéb vallásos közösségi összejövetelek alkalmával is. E típuson belül is vannak archaikusabb szövegváltozatok, s mint látjuk, századunkban termett variánsok is. A legtöbb változatban a gazdag kovács vak lányának megható történetével találkozunk, akit az Isten-anya csodálatosan gyógyít meg; de ugyanezen változat legtöbbjében a gazdag/bő/kovács megbánásával is hatni akar epikus szövegünk.

A szálláskeresés motívuma természetesen igen régi. Kötetünkben és mások dolgozataiban is olvasható, a népi kézírásokban és ponyván meglett szövegek azonban egy a kereszténységet megelőző kultúrának - mint alapszüzsétermékek - a mítosz-elemein nyugszanak. /Lásd a görög-római, az egyiptomi kultúrák e témák lényegével foglalkozó gazdag nemzetközi irodalomból pl. Dömötör Tekla köteteit⁰⁰, - amelyek részletes elemzése nem feladata kötetünknek/.

Az ősi szálláskereső istenség témájával kapcsolatosan, valamint e témán nyugvó keresztény epikus énekváltozatok során röviden szólunk arról, hogy e sok műfajban jelentkező alaptéma valójában két nagy kategóriakörre lokalizálható: a Szálláskereső Mária és a Szálláskereső Jézus típuskörébe. Ez utóbbi mutat archaikusabb kapcsolatot az ókori műveltség-elemekkel, sőt - mint látjuk - egyes elemeivel a keleti és magyar népköltés ősi rétegeinek bizonyos szálaihoz is kötődik: népmesei, regősének, mítikus történet stb. révén, amiről már szót ejtettünk 1975-ben megjelent regőstanulmányunkban⁰⁰.

Ha a szálláskeresés-motivumot leegyszerűsítjük az általunk "keresés-motivumnak" nevezett kifejezésre/kérdéskörre/,akkor újabb témaváltozatokat is meglegelünk népünk emlékezetében;gondoljunk itt apokrif eredetű legendás történetekre,imákra stb./egek között is a fiát kereső anyára,a Jézust kereső Mária-témának többféle változataira,meéyeből bemutatunk néhányat Népi imádságok c. fejezetünkben,s egyet pedig félig strófikus,félig prózai változattöredékben/Borbély Teréz közlése alapján/.

Annak is szemtanúja lehet olvasónk,hogy a szálláskeresés-keresés-motivumon alapuló sokféle és sok műfaju változatok mellett találunk job-bára egységes típusokat/epikus énekfélék,balladás-legendás énekeket,de különösnek tűnő kontaminációs változatokat is,melyek már szinte új típusformát jelentenek,vagy legalább is olyan altípust,aminek több szá-lú tartalom-eleme,építőköve megváltóztatja az ismert típus szövegstruk-túráját,azk ének alaphangulatát,és eseménybővülésével -a főtéma megléte ellenére is- tartalomváltozást eredményezhet.

E komplikáltnak tűnő magyarázatunk,okfejtésünk nyomban érthetőbb lesz, ha a fentikkel kapcsolatos énekváltozatok közül egymás után közzéteszünk mindenfajtaból néhányat.-A legenda-balladás változatokból láthattunk né-hány szép példányt,hasonlóan a Mária-énekekhez is,amelyek sorát még foly-tatjuk az alábbi vallásos népénekváltozatokkal,legendatörténettel,a "me-nekülés"-motivum/Menekülő Szöntcsalád/és egyéb kevert formájú énekekkel.

Az Istent szülő Szüzanya

Ijj késő éjszakán,

Szent Józseffel keres szállást

Betlehem tájékán.

Szüz kezeit összetévéén,^á

Kéri a népeket,

Hogy az Isten szent nevéér

Adjanak menhejet.

Ó,de senki nem könyörül,

Telve minden hajlék,

Hova legyen a szegény

Irgalmas Istenség!

Kinn egy rongyos istállóban

A városon kívül,

Szüli isteni gyermekét

Kinfájdalom nélkül.

Nyugodjál hű karjaimon

Kinoknak gyermeke,

Édes szenvedést okozó,

Szüz anyád érdeme.

Szívemnek drága szülöttje,

Sok fáradtság után,

Sem lelhetek máltóbb szállást

Betlehem tájékán.

Öreglak, Tukora család

-

Elindult Mária hosszú, messze útra,

Keresi szent fiát, sehon nem találja.

Sok népekkel találkozik, kérdi tőlük,

Nem láttátok szent fiamat,

Az ártatlan Jézusomat?

Nem láttuk, nem láttuk,

Mink is azt keressünk.

Visszafordul Mária szomorú utjáról,

Lehajtott fejjel szomorúan megy tovább.

Megint találkozik sok népekkel,

Megállnak, nézik, s az egyik kiszól közülük,

Ki vagy, hogy kerültél ide, kit keresel?

Mária nem felel, megy tovább;

Messzeségben meglát egy kis házikót,

Odamegy és leül a kertjébe.

Kijövén az asszony, meglátja Máriát,

Oda kiált néki: Mária, gyere be énhozzám,

Pihenj meg énnálam,

Megosztom bánatom szomorú arcáddal.

- "Ezek a kódis bácsik szokták imába elmondani"

Csurgó, Borbély Teréz, 1913.

E "fiát kereső Mária"-téma utolsó mondatainak tartalmi mondandója hasonlít a "szálláskereső Jézus" balladás ének azon fordulatainak tartalmához, ahol Veronika asszony könnyörületességével találkozunk.

Ez, valamint egyéb szákrális szövegeink, énekeink terjedésének körülményeire is rámutat: kódisok, /néha vak koldusok, cigányok/, istóriások búcsúkról hazamenet be-betértek fákba, pusztákra, ahol kéregetési szándékkal imádkoztak, énekeltek eléggé gazdag repertoárjukból, sokféle műfajú ismeretanyagukból /mint azt Borbély Teréz is hallotta a 20-30-as években.

Az istóriás szerkesztésű és hangvételi szálláskereső Mária énekek közül figyeljünk meg két kézírásos, nyilván azonos forrásból származó adatot/eredeti helyesírással közlöm/.

Buzgó keresztények jól meghalgasatok,
S mit el éneklek eszt megis halgasátok,
Vésétek be mélen nemes szivetekbe,
Irdjátok fel az emlékezetetekbe.

Isteni dolgokról akarok szólni,
Jézus Születésén egy csodát mondani,
Halgasameg minden jószívű keresztény
Amit eléneklek világos mind a nap fény.

Agusztus romai császár idejébe
Nép össze irás volt Júde Betlehembe,
Egész Izraelben annak határában,
Juda Betlehembe Davidvárosában.

Szüzmárija elment kegyes jegyesével
Isteni magzatját hordosza méhében,
Ajámbor hagyomány mind eszt feljegyezte,
Az anyaszent egy ház eszt meg is szentelte
Betlehem vároban midön elérkesztek,
Szent József szálást kereset a nehézkes szűznek,
Szamarát egy kapu félfához kötöte,
Mejnek hátárol Szüz Máriát levete
Ésle ültete egy nagy kapu tövébe,
Szeliden vigaszoll így szolt nekik,
Adig is még jövök pihenjél Mária
Közelit az éjfél jön a boldog ora

Szent József egy gazdag kovács házában tért
Édes mindnyájuknak éjeli szálást kért,
Szent Jozsefnek imigy szolt a gazdag kovacs,
Én minden embernek nem adhatok szálást

Televagyok Száloval én minden hajlékom,
Nem adhatok szálást én fele barátom,
Szent Jozsef könyörgöt szavát igyfejeszte,
Vennékije egy nehézkes felesége

Szent Jozsef kése~~ix~~ mind sikertelen volt,
Szent Szüzért a szive akor nyuktalan volt,
De a gazdag kovács mind eszt nem éreszte,
Örömét urias vendégin tetészte.

Oh de az uristen a mindenek ura,
A szegény~~ix~~ nehezült fárotak nyugalma,
Akinek Gondjavan ő alkótmányára
Hogy nevolna gondja egy szülöt fiára

Hogy beteljesedjék a progéták szava,
Istáloba született a világ megváltoja,
Kit a Szüz Mária méjében hordozott
Kinékünk életett örök üdvöt hozot.

A gazdag kovácsnakvolt egy vak leánya,
Két kezére béna a neve Sarolta,
Celája ablakán ő mind ezt halota
Mit szolt Szent Józsefnek nagy ur édes atyja
Istenre kérlek én kedves édes atyám,
Szépet jot álmodtam én a mult éjszakán,
Ami istalonkban látam egy szép anyát
Szüz ölében tartá szép fényes megzatátt
Neki udvaroltak az égi angyalok,
Leborulva imádták a jámbor pásztorok,
Zengték az angyalok dicsőség Istenek
Békeség a földön joszándéku embernek
Énekem csidásan kinőtek kezeim,
Látásra megnyiltak mind akét szemeim,
Kedves édes atyám adjál nek Szálást,
Hisz te olvasod gyakran a szenttirást
Eszóra a gazdag kovács mindjárt magához tért
Szent József után ment kit a kapuban ért,
A városon kívül holtelelt a nyájom,
Kivzette őket a pásztor tanyára
Másnap örömibe a kovács így szólla,
Ébredj fel álmodbol leányom Sarolta,
Vezetesd ki magad egyik szolgálóval
Vigyél ajándékot meny fus azonal.
Mert a szép álmaid engem is élesztet,
Ami istalongban mesias született,
Kinek szavára a magas ég meghajol,
Szentséges nevének az ember térdre hull
Elmegyen Sarolta így szol Máriának,
Ajándékott hoztam az isten fiának,
A szép Szüz Mária szeliden így szola
Jöjx közelebb hozám ad ide Sarolta

Világtalan vagyok nincsenek szemeim,
Csonka béna vagyok nincsenek kezeim,
Nem látom mere vagy csak szép szavad hallom,
Szivemből nyujtanám o de nincs két karom

A szép szüz Mária így szolt Saroltához,
Édes szüz anya vagyok az Isten fiának,
Jőj és lásd szent fiam néked szent ad,
Nyujds ki karjaidat nyujts az alamizsnát

Eszora kinyiltak Sarolta szemei,
Kinyulván két kezét kinöttek karjai,
Melyre leborulván az ég és föld urához
Imádtá istenét világ megváltóját

Jerte buzgohivek menjünk betlehemben,
Menyünk Saroltával ur jézus elébe,
Testi lelki orvos kenyér és bor szinben,
Borulva imádjuk az oltári szentcségben.

Igal, Csécs Ferencné, 1921. - Kézirásos levele után.

Buzgo keresztények jól meg hallgassátok,
Amit eléneklek ezt meg is tartsátok.
Véssétek lemélyen nemes szivetekbe,
Irtjátok is fel az emlékezetekbe.
Isteni dolgokrol akarok szóllani,
Jézus születésén egy csodát mondani.
Hallgassa meg minden jó szívü keresztény,
Amit eléneklek világos mind napfény.
Augusztus romai császár idejében
Népösszeírás volt juda Betlembe.
Egési Izraelben, annak határában,
Juda Betlehemben, Dávid városában.
Mária is elment kedves jegyesével,
Isteni magzatját hordozta méhében.

A jámbor hagyomány ezt mind feljegyezte,
Az anyaszentegyház ezt mind-mind meg is szerezte.
Betlehem vároba midőn megérkeztek,
Szent József szállást kért a nehézkes szűznek,
Szamarát egy kapu félfához kötötte,
Melynek hátáról Szűz Máriát levette.
És leültette egy kapu tövébe,
Szeliden vigaszul így szólott nekije.
Addig is míg jövök pihenjél Mária,
Közel itt az éfél, jön a boldog óra.
Szent József egy gazdag kovács házába tért,
Édes mindnyájuknak éjjeli szállást kért.
Szent Józsefnek imigy szólt a gazdag kobács,
Én minden embernek nem adhatok szállást.
Tel van szálóval minden hajlékom,
Nem adhatok szállást én fele barátom.
Szent József könyörgött, szavát így fájezte
Van ott kinn neki egy nehézkes felesége.
Szent József kérése mind sikertelen volt,
Szent Szűzért a szive oh de nyugtalan volt.
De a gazdag kovács mind ezt nem érezte,
Örömét urias vendégin töltötte.
Oh de az Ur Isten mindenkinek ura,
A szegény nehezült fáradtak nyugodna.
Akinek gondja van az ő alkotmányáta,
Hogyne volna gondja egyszülött fiára.
Hogy beteljesedjen a proféták szavai,
Istállóban születik a világ megváltója.
Kit a Szűz Mária méhében hordozott,
Ki nekünk életet örök üdvöt hozott,
A gazdag kovácsnak volt egy vak leánya,

Két kezére béna a neve Sarolta.
Szobája ablakán ő mindezt hallotta,
Mit szól Szent Józsefnek az ő édesapja.
Az Istenre kérlek kedves Édes Atyám,
Szépet, jót álmodtam én a mult éjszakán.
A mi istállónkban láttam egy szép anyát,
Dzent ölében tartja a gyönyörű magzatát.
Neki udvarolnak az égi angyalok,
Zengték az angyalok, dicsőség Istennek,
Békesség e földön a jó akaratú embereknek.
Énnekem csodássan kinőttek kezeim,
Látásra megnyiltak mindkét szemeim.
Kedves édes atyám adjál neki szállást,
Hiszen te olvasod gyakran a szentírást.
E szóra a kobács mindjárt magábatért,
Szent József után ment ki a kapuba érte.
A városon kívül, hol legelt a nyája,
Kivezette őket a pásztor tanáyra.
Másnap örömeben a kovács így szólt:
Ébredj föl álmodból leányom Sarolta,
Vezetted ki magad egyik szolgálóbal,
Vigyél ajándékot, menj siess azonnal.
Mert a szép álmaid engem élesztettek,
A mi istállónkban Messiás született.
Kinek szavára magas ég meghajol,
Szentséges nevére az ember térdre hull,
Elmenvén Sarolta így szólt Máriának, ű
Ajándékot hoztam az Isten fiának.
A szép Szűz Mária szeliden így suóla,
Jöjj közelebb hozzám add ide Sarolta.
Világtalan vagyok nincsenek~~kezeim~~,
Csonka, béna vagyok, nincsenek~~kezeim~~.

Nem látom merre vagy, csak szavad hallom,
Szivemből nyujtanám, oh de nincs két karom.
De a szép Szüz Mária így szolt Saroltához,
Édesanyja vagyok az Isten fiának.
Jöjj és lásd szent fiam, ki neked szent ad,
Nyujtsd ki karjaidat, nyujtsd az ~~halamizsnád.~~
E szóra kinyitak Sarolta szemei,
Kinyujtván karjait kinőttek kezei.
Kinyujtván karjai kinőttek kezei.
Mire leborulván az ég és föld urát
Imádtá Istenét világ megváltóját
Jártek buzgó hivek menjünk Betlehembe,
Menjünk Saroltával ur Jézus débe,
Testi lelki orvos kenyér s bor színében
Borulva imádjuk Oltári Szentségbe. Amen.

Nemesvid, Varga Józsefné, Hári Margit kézírata után.

A Példatárban szinte ugyanezt az éneket olvashatjuk, amit Horvátkúton vettem fel a Nemes családnál összejött asszony-társaságba. Ezeknél a ponyváról leirt változatokban a gazdag kovács Sarolta nevű lánya megnevezett, akinek álomlátomása megenyhül a gazdag kovács-apa szive. Kibomborodik ennél a formánál is a csodatévő Szüz isteni gyógyító ereje a hívő lány bizonyíthatóságának igazolására.

A már jelzett Egek királynéja kezdetű éneknek szintén az igali Cséss Ferencnéől szerzett változata csak záróstrófájában tér le az alább közölt Balikóné-féle énektől, amennyiben Csécsné így zárja az utolsó versszakot: Mert a nemzet megváltója aki született/Isten fia kit szüz Mária nemzett/Legyén áldott a te méhednek gyümölcse/Áldás béke szály-lyon az igaz hivekre. ÉIme a Tabon gyűjtött énekelt változat:

Egek~~x~~ királnéja,
És fényes csillaga,
Ő a fényes csillag,
A szép szüz Mária.
Bujdosik Mária,
Sűrű sirhalmába,
Keresi nyughelét,
Sehol nem találja.
Elmegyen Mária
Egy kovács lakába,
Kérvén ő ott szállást,
Csak egy éjczakára.
Hallod-e te kovács,
Ki nagy gazdag valál,
Adjál nekem szállást
Csak egy éjczakára.
Bizony nem adok én,
Mert sok vendégem van,
Az én szép szobáim
Mind elfoglalva van.
De a kovácsnak egy
Vak,kezetlen lánya
Máriát szállítja,
Istállóban uatálja.
Amod van,amod van
Egy rongyos istálló,
Meg lehet nyugodni,
Meg lehet maradni.

Lesz nekem rád gondom,
Ha vak,nyomorult is,
Magamról jól tudom,
Ápollás jól esik.

Elmegyen Mária
Rongyos istállóba,
Megszülte szent fiát,
Szénán a jászokban.

Barmok lehellete
Melegitti őket,
Im,az Isten fia
Legottan született.

Odament a leány,
Gazdag kovács lánya,
Rongyos istállóban
Máriát találja.

Mondja szüz Mária
A nyomorult lánynak,
Hajolj le te leány,
Vedd fel szent fiamat.

Lehajolnék,de,óh,
Fájdalom,nem látom,

Kezem nincs,szent fiad
Felvenni nem tudom.

Maj lesz neked kezéd,
Maj lesz neked szemed,
Majd ad Isten kezét,
Majd ad Isten szemét.

Lehajolt,kinyulván
Két keze,s lát szeme,
Hazatér a leány,
Vigan és örömmel.

Adj Isten jó napot,
Kedves szülődajkám,
Adott Isten kezét,
Szemet szüz Máriám.

Ugy van édesatyám,
Te nagy gazdag kovács,
A szüz Máriának
Mért nem adtál szállást.

Jaj,ha tudtam volna,
Hogy Isten anyja vót,
Adtam volna szállást,
Ezüstből,aranyból.

Én feküdtem volna
Üres pallásomra,
A szép szüz Máriát
Ugy tiszteltem volna.
Mert a Szantháromság,

Adja és *engedje*
Dicsértessék tőlünk
Az Ur Jézus neve.

Tab,Balikó Béláné
1916

A tapsonyi Nagy Ferencné, Bojtos Ágnes/1911/ énekét mellőzzük, hiszen egyezik az előbbiekkal azzal az kis eltéréssel, hogy néhány strófát felcserél Nagyné, valamint szórendcserét használ egyikét helyen.

A sokféle ponyvakiadvány közül azonban egészében közöljük a sok szakrális füzet kiadójának, Bartalits Imrének nyomdájából kikérült éneket, amely mutatja mindazokat a karakterisztikus kontaminációs változásokat, melyről fentebb szóltam, ami elsősorban a 2-3. strófánál jelentkezik.

Itt ugyan az álom-jelent hiányzik, és a kovács nem a kapuban éri el bocsánatkérően a nehézkes Szüzet, de a lány meggyógyulása utáni apai megbánás-gondolat itt is kifejeződik, mivel Mária csodatetteként a lány gyógyulása rádöbbsenti a büszke kovácsot előző elutasító tettének helytelenségére. A többi ének közlését most mellőzzük e fejezetben/Jézus szent Szívéhez és a Pádúai szent Antalhoz írt énekeket stb./.

Íme az Angyalok hárfája című ponyvakiadás teljes anyaga, mely-mint már láttuk- az Egek királynéja szokványos formulával, kezdőstrófával indítja az epikus történetet.

Angyalok hárfája.

Legszebb új énekhangok
Szűz Mária keserves utazásáról,
Jézus szent szívéhez és Pádulai
szent Antalhoz.

Bartalics Imre könyvnyomdájában, Budapestén-Ó-buda.

+ 13.

Szűz Mária keserves utazásáról ének.

D Isten veled anyám, már utra indulunk.

Egek királynéja, mennyország csillaga,
Ő a fényes csillag, a szép Szűz Mária.
Utazik Mária sűrű siralomban,
Keresi nyughelyét, keresi fáradtan.

Szent József, Mária nagy utra indultak,
Jeruzsálemben mert szállást nem találtak,
Látják szűz Máriát, szülő állapotát,
De szívtelenek, nem adtak neki szállást.

Sirt a szűz Mária szive fájdalmában,
Hogy hol lesz szállása a zord éjszakában,
Közel volt az idő, a szülés órája,
Hol fog megszületni világ megváltója?

Bemegy szűz Mária egy kovács-lakásba,
Kérvén ő ott szállást csak egy éjszakára:

Hallod-e te kovács, könyörülj meg rajtam,
Adjál nekem szállást, nagyon elfáradtam.

Nem adhatok szállást mert sok vendégem van,
Az én szép szobáim mind elfoglalva van.
De a kovácsnak egy vak kezetlen lánya
Máriának mondja: menj az istállóba.

Nem messze van ide egy rongyos istálló,
Betlehemi uton, ott meg is nyughatol,
A kovácsnak lánya rólad gondoskodik,
Jól tudom magamról, áplás jól esik.

El is ment Mária rongyos istállóba,
Megszülte szent fiát szénán a jászolba,
Barmok leheltek rá hideg éjszakában,
Mária kömvei hulltak Jézuskára.

Oda ment a leány, gazdag kovács lánya,
Rongyos istállóban Máriát találja,

Mendia szűz Mária nyemorék leány

Mondja szüz Mária nyomórék leánynak:
Hajolj le te lányom, vedd fel szent fiamat.

Lehajolnék hozzá, fájdalom, nem látom,
Nincs kezem, szent fiad fölvenni nem tudom,
De lehajolt a lány, kinyiltak szemei,
Kinyultak kezei, Jézuskát fölveszi.

Óh csodáj csodája, a kovács vak lánya,
Kinyujtván két kezét Mária szavára,
Lehajolt Jézusért, lett szeme világa,
Tündöklött kezében világ megváltója.

Haz tért a leány vigan nagy örömmel,
Kis Jézust láthatta, megjött szemeférnye,
Igy szólítá atyját és az édes anyját:
Látták szemeim az ártatlan Jézuskát.

Ugyan édes atyám, te nagy gazdag kovács,
A szüz Máriának mért nem adtál szállást?
Jaj ha tudtam volna, a legszebb szobámban
Adtam volna szállást néki a házamban.

Inkább én feküdtem volna istállóba,
Semhogy szüz Mária, s ártatlan Jézuska,
Ott a szüz Mária tett olyan nagy csodát
És meggyógyította a kovácsnak lányát.

Szenháromság Isten adja és engedje,
Áldassék közöttünk a drága szent neve, *Dicsértessék tőlünk az Úr Jézus neve,*
Áldás és szent béke szálljon nemzetünkre.

in meler

Szálláskereső Mária

Elindult Mária

E sötét éjszaka,

Szállást ment keresni

Egy gazdag kovácshoz.

Jó estét bölcs kovács,

Adjál nekünk szállást,

Adjál nekünk szállást,

Éjszakára szállást.

Szállást nem adhatok,

Mert sok vendégem van,

Nem adhatok szállást,

Mert sok vendégem van.

Tele van szállóval

Én minden hajlékom,

Nem adhatok szállást

Én felebarátom.

De a kovácsnak **egy**

Vak, kezetlen lánya,

Kétkézére béna,

A neve Sarolta.

Kedves édes atyám,

Adjál nekik szállást,

Adjál nekik szállást,

Éjszakára szállást/Csak egy éjszakára/

Kedves édes atyám,

Adjál nekik szállást,

Szépet, jót álmodtam

Én a múlt éjszakán.

A mi istállóinkban

Messziás született,

A mi istállóinkba

Láttam egy szép anyát,

Szűz ölébe tartja

Az égi/aranyos/ magzatját.

Neki udvaroltak

Az égi angyalok,

Borulva imádták

A jámbor pásztorok.

Ébredj föl álmodból,

Leányom Sarolta,

Mert a szép álmaid,

Engem is élesztett.

Vezettesd ki magad

Egyik szolgálóval,

Vigyél ajándékot,

Menj, siess azonnal.

Ó, ha tudtam volna,

Hogy te vagy Mária,

Aranyból, ezüstből

Szállást adtam volna.

Én felküdtem volna

Hideg pallásomra,

A szép szűz Máriát

Megtiszteltem volna.

A szép szűz Mária

Szeliden így szólla,

Hajoj le te leány

Vedd fel szent fiamat.

Behajonlnék, ó, de

Nincsenek/karjai/, szemem,

Felvonném szent fiad,

Nincsenek karjaim.

Leányom ,Mária,
Igy s-ólt Saroltának,
Lesz majd neked szemed,
Lesz majd neked kezed.

Elkorra kinyúltak
Sarolta szemei,
Kinyújdván két kezét,
Kinyúltak karjai.

Ó,ha tudtam volna,
Hogy te vagy Mária,
Aranyból,ezüsből
Szállást adtam volna.

Aranyból,ezüsből
Szállást adtam volna,
Én feküdtem volna

Hideg pallásomra,
A szép szüz Máriát
Ugy tiszteltem volna.

Mert a Szentháromság,
Adja és ~~egye~~edje,
Áldassék közöttünk
Az ő dicső neve.

Táska,^hBera Józsefné,1929.

A szálláskereső Mária énekváltozatai után a biblikus témájú "menekülés-motivum" a magja azoknak az énekeknek, amelyeket számtalan ponyvaváltozatban, kéziratban találtunk meg. E típus ponyván terjedt formái teljesek, ill. sokkal hosszabbak, mint az emlékezetből tudott énekek. Ugyancsak megtaláljuk bennük az előbbi énektípusok bizonyos elemei, fordulatai, s az istórási-jelleg figyelemfelhívó, elbeszélés jelentőségét hangsúlyozó hangneme. Ez utóbbi még a legrövidebb változatokban is észlelhető. A hosszabb változatokra jellemző az Isten-anya legendás elemeinek sokféle hangsúlyozása, a természettel kapcsolatos/fűk, fák/csodás esetek ecsetelése. Ennél fogva a Szentszalád meneküléséről szóló ének típus sokkal bőbeszédűbb, széles hömpölygésű epikus ének. Először egy rövidebb ún. "tót" falvainkban meglelt töredéket közlünk.

Mikor a Szentszalád Egyiptomba futott,
Sokat ázott-fázott, éhezett, szomjazott
Sötét, zivataros, rémes éjszakába,
Szent József utazott Jézus Máriával.

Ide figyeljen hát minden bús keresztény,
Amit eléneklek, ez mind világos tény,
Hegyeken, völgyeken, pusztán, sivatagon,
Szárason és vizen, folyón és patakon.

.....

Ha kimész erdőbe, mezőbe,
Mária futása jusson az eszedbe.

Buzsák, Skrinnyár Ignácné, 1904.

A több, mint 30 strófás énekből többre nem tudott visszaemlékezni adatközlőnk, pedig - mint mondotta - valamikor "kivülű tudtuk az egészet." A továbbiakban ugyancsak Csécsnétől, sok hagyományanyag őrzőjétől, közlünk egy hosszú éneket, amit ottlétemkor még csak töredékesen tudott elmondani emlékezetből, de megküldte utána levélben füzetében lévő szövegét.

Szentcsalád menekülése/énekekkel/

Midőn a Szentcsalád
Egyiptomba futott,
Sokat ázott-fázott,
Éhezett, szomjazott.
Sötét, zivataros,
Rémes éjszakába
Szent József utazott
Jézus Máriával.

Ide figyeljen hát
Minden bus keresztény,
Amit eléneklek,
Ez mind világos tény.

Hegyeken, völgyeken,
Pusztán, sivatagon
Szárazon és vizem,
Fojón és patakon.

.....

Ha kimész erdőben, mezőben,
Mária futása jussanak eszedbe.

"Ez az ének hosszú, 36 vers, de nem jut több eszembe; még az is vót benne, hogy lefeküdt a szűz Mária, és akkor kő vót a feje alatt, s abbu ott nyütt az árvalányhaj; meg ojjan picike kis korsót vitt a szűz Mária, a kis Jézus abból itatta.... akkor szokták mondanyi, hogy ember házat nádazott, és az mondta neki, hogy Mária, vigyázz, mer most mentek erre az ellenségek, Heródes. Akkor azt mondta nekik, hogy meneküjjetek arra - mutatta nekik az ember, hogy merre -, s akkor elmentek másik uton. ez az eleje vót, ez az egy pár vers, többet nem tudok..."

Buzsák, Skrinяр Ignácné, 1904

Szálláskereső Mária

Elindult Mária
E sötét éjszaka,
Elindult/szállást keresni,
Egy gazdag kovácshoz.

Jó estét bölcs kovács!
Adjál nekünk szállást,
Adjál nekünk szállást,
Éjszakára szállást.

Szállást nem adhatok,
Mert sok vendégem van,
Nem adhatok szállást,
Mert sok vendégem van.

Tele van szállóval
Én minden hajlékom,
Nem adhatok szállást
Én felebarátom.

De a kovácsnak egy
Vak, kezetlen lánya
Két kezére béna,
A neve Sarolta.

Kedves édesatyám!
Adjál nekik szállást,
Adjál nekik szállást,
Éjszakára hálást.
/Csak egy éjszakára/.

Kedves édesatyám!
Adjál nekik szállást,
Szépet, jót álmodtam
Én a múlt éjszakán.

A mi istállónkban
Messiás született,
A mi istállónkba
Láttam egy szép anyát,
Szüz ölébe taltja
Az égi magzattyát.
/Aranyos magzattyát/.

Neki udvaroltak
Az égi angyalok,
Borulva imádták
A jámbor pásztorok.

Ébredj föl álmodból,
Leányom, Sarolta!
Mert a szép álmaid
Engem is élesztett.
Vezettesd ki magad
Egyik szolgálóval,
Vigyél ajándékot,
Menj, siess azonnal.

Ó, ha tudtam volna,
Hogy te vagy Mária,
Aranyból, ezüsből
Szállást adtam volna.

Én feküdtem volna,
Hideg pallásomra,
A szép szüz Máriát
Megtiszteltem volna.

A szép szüz Mária
Szeliden így szólla,
Hajoj le te leány,
Vedd fel szent fiamat.

Lehajolnék, ó, de
Nincsenek karjaim,
Felvenném szent fiad,
Nincsenek karjaim.

Lehajolnék, ó, de
Nincsenek szemeim,
Felvenném szent fiad,
Nincsenek karjaim.

A szép szüz Mária
Igy szólt Saroltának,
Lesz majd neked szemed,
Lesz majd neked kezed.

E szóra kinyíltak
Sarolta szemei,
Kinyújtván két kezét,
Kinyúltak karjai.

Ó, ha tudtam volna?
Hogy te vagy Mária,
Aranyból, ezüsből,
Szállást adtam volna.

Én feküdtem volna/Hideg pallásomra,
A szép szüz Máriát/Ugy tiszteltem volna.

Mert a Szentháromság/Adja és engedje,
Áldassék közöttünk/Az ő dicső neve!

Táska, Bera Józsefné, 1929, s Bera Ignácné, 1899.

Szállást kereső Mária

Egek kirájnéja, Mennyország csillaga,
Ő a fényes csillag, A szép szüz Mária,
Bujdosik Mária Sűrű siralmába,
Keresi nyughejjét, Sehol sem találja.

Szent József, Mária Nagy útra indultak,
Betlehem városba Szállást nem találtak,
Látják szüz Mária Szülő állapotát,
Menj el szüz Mária, Nem adhatunk szállást.

Sirt a szüz Mária Szive fájdalmába,
Hogy hol lesz szállása Azon éjszakába,
Közel volt az idő A szülés órája,
Hol fog megszületni Világ megváltója.

Bemegyén Mária Egy kovács lakába,
Sirt a szüz Mária, A kovácsnak mondja,
Hallod-e te kovács, Ki nagy, gazdag valál,
Adjál nekem szállást Csak egy éjszakára.

Nem adhatok szállást, Mert sok vendégem van,
Az én szép szobáim Mind el van foglalva,
De a kovácsnak egy Vak, kezetlen lánya,
Máriának mondja, Menj az istállóba.

Nem messze van ide Egy rongyos istálló,
Betlehemi utban, Ott meg is nyughatol,
A kovács vaklánya Rólad gondoskodik,
Jól tudom magamról, Ápollás jól esik.

El is ment Mária Rongyos istállóba,
Megszülte szent fiát Szénán a jászokban,
Barmok lehelltek rá Hideg éjszakába,
Mária könnyei Hulltak Jézuskára.

Odament a leány, Gazdag kovács lánya,
Rongyos istállóba Máriát találja,
Mondja szüz Mária A nyomorult lánynak,
Hajj le leányom, Vedd fel szent fiamat.

Hehajolnék hozzá, Fájdalom, nem látom,
Kezemmel szent fiad Fölvenni nem tudom,
És lehajolt a lány, Kinyiltak szemei,
Kinyúltak kezei, Jézuskát felveszi.

Ó, csodák csogája A kovács vak lánya,
Kinyujtván két kezét Mária szavára,

Lehajolt Jézusért, Lett szemevilága,
Kezébe tündöklött Világ megváltója.

Hazatért a leány Vigan, nagy örömmel,
Kis Jézust láthatta, megjött szeme fénye,
Igy szállította atyját "És az édesanyját,
Látták szemem az Ártatlan Jézuskát.

Ugyan édesatyám, Te nagy gazdag kovács,
A szüz Máriának Mért nem adtál szállást?
Jaj, ha tudtam volna, A legszebb szobámba
Adtam volna szállást Neki a házamba.

Inkább én feküdtem Volna istállóba,
Semhogy szüz Mária, Ártatlan Jézuska,
Ott a szüz Mária Tett ojjan nagy csudát,
És meggyógyította A kovácsnak lányát.

Szenháromság-Isten Adja és engedje,
Áldassék közöttünk A drága szent neve,
Dicsértessék tőlünk Az Ur Jézus neve,
Áldás és szén béke Szálljon nemzetünkre.

A "szálláskeresés" motivumkörébe tartozó éneket közösen énekelték az andocsi asszonyok. Huszárné azonban közbeszólt, hogy ő más "átijára" tudja, s így énekelt:

Egek kirájnéja, Mennyország csillaga,
Ő a fényes csillag, A szép szüz Mária,
Utazik Mária Sűrű siralomba,
Keresi nyughejét, Keresi fáradtan.

Szent József, Mária Nagy utra indultak,
Jeruzsálembe, mert Szállást nem találtak,
Látják szüz Máriát, Szülő állapotát,
De ō szivetelenek Nem Adtak neki szállást.

Sirt a szüz Mária Szive fájdalmában,
Hogy hol lesz szállása A zord éjszakában,
Közel volt az idő, A szülés órája,
Hol fog megszületni Világ megváltója.

Bemegy szüz Mária Egy kovács-lakásba,
Kérvén ő ott szállást Csak egy éjszakára,
Hallod-e te kovács, Könyörülj meg rajtam,
Adjál nékem szállást, Nagyon elfáradtam.

Nem adhatok szállást, Mert sok vendégem van,
Az én szép szobáim Mind elfoglalva van,
De a kovácsnak egy Vak,kezetlen lánya,
Máriának mondja, Menj az istállóba.

Nem messze van ide Egy rongyos istálló,
Betlehemi uton, Ott meg is nyughatol,
A kovácsnak lánya Rólad gondoskodik,
Jól tudom magamról, Ápollás jól esik.

El is ment Mária Rongyos istállóba,
Megszülte szén fiát Szénán a jászójba,
Barmok leheltek rá, Hideg éjszakában,
Mária könnyei Hulltak Jézuskára.

Oda ment a leány, Gazdag kovács lánya,
Rongyos istállóba Máriát találja,
Mondja szűz Mária Nyomorék leánynak,
Hajj le te lányom, Vedd fel szent fiamat.

Lehajolnék hozzá, Fájdalom,nem látom,
Nincs kezem,szent fiad Fölvenni nem tudom,
De lahajolt a lány, Kinyiltak szemei,
Kinyultak kezei, Jézuskát fölveszi.

Ó,csodák csodája, A kovács vak lánya,
Kinyujtván két kezét Mária szavára,
Lehajolt Jézusért, Lett szemevilága,
Tündöklött kezébe Világ megváltója.

azatért a leány Vigan,nagy örömmel,
Kis Jézust láthatta, egj.tt szeme fénye,
Igy szállittá atyját^m És az édesanyját,
Látták szemim az Ártatlan Jézuskát.

Mondjad édesatyám, Te nagy gazdag kovács,
A szűz Máriának Mért nem adtál szállást?
Jaj,ha tudtam volna, A legszebb szobámba
Adtam volna szállást Néki a házamba.

Inkább én feküdtem Volna istállóba,
Semhogy szűz Mária, Ártatlan Jézuska,
Ott a szűz Mária Tett ojjan nagy csodát,
És meggyógyította A kovács vak lányát.

A "szálláskereső istenség" klasszikus alapmotivuma alapján keletkezett "szálláskereső Mária","szállást kereső Jézus" balladás énekeival magunk is,s Európa-szerte sokan foglalkoztak./erről más helyen bővebben szólunk/.Somogy néprajza I.k.

hasábjain mind a középkori Szállást kereső Jézus, mind az újabb keletkezésű Szálláskereső Mária típusból olvashat az érdeklődő a jelenlegihez hasonló szövegeket/L. Együd, Somogyi népköltészet, 1975., 54, 55, 56. sz., valamint 263. sz. énekszövegek, továbbá Kriza Ildikó: A szálláskereső Mária c. tanulmánya, -különlenyomat-, In: Népi Kultúra-népi társadalom IX. k./-

Az asszonytársaságban igen érdekes és élményt adó jelenségnek lehetünk tanúi. Ők ugyan micsém tudván a klasszikus és új stílusú formák vonatkozásairól, a régi és mai énekek különbségéről, s ezek ellenére e témakör^{motivum} affinitásáról, s kontinuitásról, mégis érezték természetes életérzésüknél fogva a szánandó nyugovást kereső anya helyzetét, s mintha magukat beleképzeltek volna a tehetséges Isten-anya szorongatott állapotába, s így magától jöttek elő a keresés-motívumra épült énekek, s e téma periferikus vonatkozásait érintő szövegek; fentebbi énekeik után nyomban bele is kezdtek a "menekülés-keresés" témára épült énekbe, melyről -a fentiekkel együtt- majd bővebben szólnunk másutt.

Mária, Szent József Midőn Názáretben
Hallván ezen új hirt, Sírnak keservessen,
Mert Mária, Jézus anyja Szent terhével,
hogy induljon a nagy útra.
Mert közelgett szülésének szent órája.

Megalázva magát a szép szűz Mária,
Sorsát bizván Isten Szent akaratára,
Szent terhével, és Józseffel
Elindulván Názáretből Betlehembe,
Zordon idő, nagy, szél, eső és hidegbe.... stb.

A "keresés" és "menekülés"-motivum összefüggéseit itt nem fejtegetjük. Több ponyvaváltozata jelent meg, melynek sokféle szövegvariánsára bukkantunk./E menekülés-témán alapuló egyéb szövegeket lásd im. 332-334. lapjain, továbbá, Kriza Ildikó: The survival of medieval tradition in contemporary hungarian folklore, 1976./.

- -
A Szentcsalád meneküléséről annyit hallottam, hogy amikor menekült az üldözői elül, egy csuda nagy erdőn mentek körösztü, és az erdő közepébe oda állított elejbük egy gyilkos ember, aki körül volt késekkel fogva. És nagy erdő közepébe bevillat a nap rá a kis Jézusra. A kis Jézus rámosolygott erre az öldöklő emberre, és az öldöklő ember nem bántotta őket, hanem azt mondta nekik, hogy hova mennek? - Ők menekünek Heródes elü. Kikisérte őket a zerdbül. Gyertek, bántódástok nem lesz... elbucsuzott tőlük, s visszament az erdőbe. A Szentcsalád látja, hogy egy nagy porfellel gyün; hát, az a nagy porfellel ki vót, mint a Heródes katonái! - Egy ember vetette a buzát ott mingyár. Odamentek a Szentcsalád az emberhő. Azon kérték, te ember engedj meg, hogy a te veteményedbe elbújhassunk, mer gyün a Heródes a katonáival, el akarnak bennünket fogni. - Aszonta nekik az ember, én megengedem, de hisz most vetem. Abban a pillanatban gyönyörű nagy gabona lett; és a gabonába bujt el a Szentcsalád. Odamentek az emberhő, - Heródes -, azt kérdi tőle, te ember! nem láttá erre menni egy asszonyt, egy embert, egy kisgyereket? De igen, láttam! Akkor, amikor én ezt a gabonát vetettem. - Akkor te bolond vagy ember! Arra visszafelé mutatott, nem arra. -, Akkor Heródes elment a katonáival, issza, amerre az ember mutatta. - Kinevették az embert. - Azótta od van az Isten áldása, azótta van ottan kétszer egy évben az aratás, ott ahol, akkor vetették. - Akkor elmentek. - Hát akkor ott krumplit raktak többen. Hát, odament a Szüzanya, meg Szent József, hogy ők is segítenek rakni. - Levették a karikagyűrűjüket, egy kis szallaggal összekötötték, a kis Jézust oda ültették a fa alá. Ők meg elmentek segítenyi.

Kis Jézus ott játszott a gyűrűvel, és egy nagy holló-madár oda
röpült és elvitte a kisgyereket, Jézuska kezébe a gyűrűt.... Itt má
nem tudom pontosan emondani Hát, amikor az Ur Jézus má
fölnyírt a templomba ment imádkozni, meg tanítani, az édesapa,
meg az édesanya, meg az Ur Jézus abba a templomba találtak be-
menni, ahová a Szűzanya szobra volt, és a zúzára rá vőd akszival
az a jegygyűrűjük, kék szallaggal. Ott találtak meg a gyűrűt... és
az Ur Jézus ott tanított.... Azt a szobrot a Szent József farag-
ta a Szűzanyának, ajándékba.... Nem tudok már mindent, de azt
tudom, hogy Kalocsába lett az a szobra főtéve, a templomba. És
a kalocsaiak má annyira elhitetlenek, elröszszúzták, hogy a
Szűzanya otthatta őket. A Szűzanya elment Andocsra. A kápolnát
is elhozták a szűz angyalok. -Én elvótam/akkor/régen Andocsra,
s akkor meg lehetett látni azokat a vasrudakat, -most nem
tudom meg lehet-e látni azokat a rudakat, ahogyan a kápolna
alatt volt. Azok az andocsiak mondták, hogy egyszer őket is ott
akarta hanni a Mária. -Szónak a harangok, lótnak-futnak a papok.
Nesze ment a faluba, hogy elmegy a Szűzanya túlük. -Az a kápolna-
lamit oda vittek az angyalok Máriával együtt-, azt soha nem le-
hetett összeragasztani ám a templommal! -Ugy, hogy az embernek a
tenyere belemehetett a kápolna két sarkába, meg a temploméba.
-Akkor aztán könyörögtek a Szűzanyának; megfogadták, hogy jók
lesznek, nem lesznek többet hitetlenek. -.....akkor a harangszók
szóttak egész hajnalig, s akkor má elment jó méternyire a Szűz-
anya, s akkor el kezdett újból mozogni a harangszóra és a sok
öngyörgésekre.... Ha vóna fundamentuma, nem tudott vóna az a kápolna
onnan mozogni. A homok, esső, meg minden, kezdi elmozdítani a rudakat,
de újból kiásták, Minden évbe kétszer kaszájják a fűvet, de mégis
arra hajolnak amerre hozták a kápolnát.

Messzeváros, Selbstgeheim, Henger Maria, 1912

A szent család ájtatos tisztelte

/Ora et labora, magyarul; imádkozzál és dolgozzál/

Galamb Zoltán, Lengyeltóti kiadásában egy füzetecske 2 lapja, amely két imát tartalmaz;

IMA a keresztény családok számára, melylyel magukat a szent család oltalmába ajánlják

Oh Jézus szeretetre méltó Megváltónk, ki az égből alászállva a világot tanításoddal és példáddal megvilágosítád, és ki földi életednek legnagyobb részét, Máriának és Szt. Józsefnek alárendelve az egyszerű názáreti házban töltötted és ezáltal megszentelted ama családot, melynek az összes keresztény családoknak példaképpül kelle szolgálnia, fogadd kegyesen oltalmadba a mi családunkat, mely magát ezennel teljesen neked ajánlja. Védelmezd, őrizd azt és erősítsd abban a te szent félelmedet a keresztény szerengetet békéjével és egyetértesével együtt, hogy mindinkább hasonló legyen a te Szt. családnak isteni példájához, s annak minden egyes tagja a te örök boldogságodnak részesévé legyen.

Ámmen.

Oh Mária, Jézus Krisztus anyja és a mi anyánk! a te jóssággoddal és kegyes mességeddel eszközöld ki, hogy ezen felajánlásunkat Jézsu kegyesen fogadja, s jätéteményit és áldásait ránk árassza. Ámmen.

..-.-.-.-.-

Oh Szent József, Jézus és Szüz Mária őrzője, minden lelki és testi szükségleteinkben légy könyörgéseiddal segítségünkre, hogy veled és a boldogságos szüz Máriával, isteni megváltónknak, Jézus Krisztusunknak, örök dicséretet és és hálát zenghessünk. Ámmen.

..-.-.-.-.-

NAPI IMA/a szent család képe előtt/

Oh szeretetre méltó Jézus, a ki kimondhatatlan erényeid és a házi életed példái által azon családot, melyet magadnak választál, e földön megszentelted, tekints kegyesen családunkra, a ki esedezik. Emlékezzél meg róla, hogy ez a család a tied, minthogy az magyát kiváló tisztelettel neked szentelete föl ajánlotta. Védelmezd azt kegyesen, mentsd ki a veszedelemből, segítsd szükségében és adj erőt neki szent családnak állhatatos követésére, hogy e mulandó életben a te szolgálatodhoz szeretetedhez hiven ragaszkodva, végre neked örök dicsőséget mondhasson az égben.

Oh Mária, édes anyánk a te oltalmadért is esdünk, azon bizalomtól áthatva, hogy isteni Egyszülötted könyörgésedet érettünk meghallgatja.

Oh szt. József, dicsőséges patriarka, szüz Mária jegyese, hatalmas pártfogásoddal te is légy segítségünkre kérelmeiket szüz Mária közbenjárása által mutasd be Jézus Krisztusnak. ÁMMEN.

..-.-.-.-.-

Mária, bánatos Szüzanya,
Aki nem találtál szállást
Betlehem városba,
Rokonnál, sem idgeneknél,
Szállást nem kaphattak ők a
Nagy szegénységükért.

Szent József hej után járdogál,
Az igaz szép szüz Mária,
Barmoknál sirdogál,
Betlehem keményszivű népe,
Ki a világ megváltóját
Házából elüzte.

Nem kaptál szállást a városba,
Azért született a Jézus
Rongyos istállóba.
Ébredj fel kekezstény e szóra,
Megszületött Betlehembe
Világ megváltója.

Andocs, rózsafüzéres asszonyok

Szent családról

Midőn a szent család egyiptomba futot,
Sokat ázott fázott, éhezett szomjazott,
Sötét zivataros rémes éjtszakába,
Szent Jozsef utazott Jezus Máriával.

Hegyen völgyeken pusztán sivatagon,
Szárason és vizen folyon és patakon.
A jámbor hagyomány mindeszt feljegyeszte,
Az anyaszentegyház eszt meg is szentelte.

Jól meghalgasa eszt minden jó keresztény,
Amit enekelek ez mind világostény.
Isten akatján történtek nagy dolgok,
Midőn a szent család egyiptomba fotott

Fájdalmas utazás nagy csodákkal telve
Záporként hullottak Mária bus könye,
Mária könyéből oly viz áradás
Hogy Herode előtt az utat boritá.

Maria könyeit nem hordja el vizár,
Meglátja mindenki a ki csak arajár,
Hová szüz Mária könye lepereget,
Ott egy illatos ki fehér virág termett.

Minden évben virit ismeri a világ,
Maria könye ez a neve gyöngyvirág.
A virág kejhéből gyógyító harmat hull,
Használni lehet eszt a nagy fejfájásról.

Asok utazásba elfáratt a vándor,
Igy szolt szent Jozsefnek Maria a/vándor/jámbor
Pihennünk jegyesem bár messe a határ
Gyöhyörü fényben süt itle a napsugár

Lelkem Jezusomban had vigadozhasam,
Gyöngyvirág erejét néki elmonthasam.
Szép zöld levelétől diszlik a föld gyönyör,
Virágja alakja olyan mind igaz gyöngy.

Egy vad fenyő bokor árnyékában ültek,
Oh denem soká tartot öröme a szűznek,
Efának tövise Maria ho kezét
Melyen Jezust tartta mejen megsebeszte

Maria vércsepje hull a fatövében,
Lomtalan ágait pirosra festette,
Mast megrendült ága a kegyetlen fának
Ki megsebzé kezét fájdalmas anyának

A tövises fárol a piros verharmat,
A magas egekbe irgalomért hatnak
Ateremtő Isten itt a vad fenyővel
Nagy csodát művelt szüz Mária vérével

Ezután sirofa lett a fának neve,
Gyogyszerül használják egész világ népe
Gyogy balzsam szivag a virágja kejhéből,
Fakad szüz Mária kezének véréből

Melyel a bus anya megkente szüz kezét,
Röktön meggyogyitá vérboritot sebét,
A fájdalom után melyett előb érzett,
Szentíseges fiára nagy örömel nézett

Akizsdeid Jezuskát foron csokolgatta,
Imata Istenét ki meggyogyotota,
Öszetett kezekkel feltekít az egre
Szent Jozseffel együt térdre hultak egy köre.

Aszent imájukat midön bevégesztek,
Akizsdéd Jézuskát közibük hejesztek,
Maria lehajtja szüz fejét a köre,
Melyet elboritottszent hajának fürtje.

Midön a szüz anya fel ébrett álmából,
Meglátja a követ benővel mohával.
Mely vankosul szolgál árva busfejének,
A kis Jézuskának és a Szent Jozsefnek

A kemény kőszirtre égi harmat hult,
Szent család amelyen álmat alutta,
Mennyei angyalok örkötek feletük,
Mert az Isten fia otvagyon közöttük

Szentséges szüz fejét Maria emeli,
Ó de a kőszikla haját nem engste,
Oh csodák csodája arany szín hajából
Három szál odanót a kö mohájában.

Harmat hullott rája mejtől életet nyert,
Isten akaratja hajsza gyökeret vert,
Nem önti el vizár nem horja el vihar,
Maria hajából nőt az árva lányhaj.

Midön megnyugotak ismét utra keltek,
Kicsiny korsojukban vizet meritettek,
Elvagyok gyengülve így szolt a Szüz anya,
Fogyni kezd emlőből szüz tejem Harmatja

Nincsentáplálékunk nincsen eledelünk,
Ha csak az ur Isten rajtunk nem könyörül,
Velem kis Jézuskám ugyhervad mind virág,
Kit üldözőben vett a hittetlen világ

"esir neszomorkodj drága szüz jegyesem,
Velled vagyok veled itt az én Istenem,
Amot ál távolba egy gyümölcsfát látok,
Ki elégíti az majd a szent családot

Izletes gyümölcse megvagy az rakva,
Ugynezem hogy az egy jól megrakot palma.
Majd ha oda érünk új erőtt vehetünk.
Magas palma fának gyümölcset ehettük

Midön aszent család oda ért a fához,
Feltekint az égre teremő urához,
Kisdéd magzatjához így szolt szüz Mária,
Üdvözlégyszer világ Megváltója

Magas palmafának oh csodák csodája,
Mehajlott életük gyümölcsetelt ága.

Étkezésük után így szolt szent Jozsefhez
Aszép szüz Maria jegyesének,
Ad ide a korsot hogy ha még viz van is,
Fiam meg mosdatom Megmosdatom magam

Nagy örömbe uszot szüz "ária lelke.
Hogy a kis Jézuskát tisztában tehete.
Pici korsojukból üditő vizz csordult,
Mely a kis Jézuska arcájára kifolyt

Ehejen ahol szent család megmosdott.
A mindenek ura ott forást fakasztott,

Nagy nagy öröm rejlik a csodaviz érbe, /-... gyogy erő... /
Maria kutjalett a meg nevezésbe

Emlékedj ezekről oh keresztény család,
Szent család áldasa huljon az égből rád.
Valahányszor kimész az erdőben mezőben
Szent család futása jusanak eszedbe

Jusanak eszedben Mária Könyei,
Mejtől eredetét a gyöngy virág veszi,
Eszedben jusanak mohás kődarabok.
Mik a szent családnak vánkosull szolgáltak

Gondoly a kőszintre gondolj a mohára,
Gondolj szüz Mária szentcséges hajára,
Három szál hajából nőt az árvalányhaj,
Meny egész világon elterjet mind a raj

Imádjuk és kérjük az és föld urát,
Hogy gyümölcs fáinkra adja szent áldását,
Gyümölccsel terhelve még a fa,
Mindd aszent családnak egykor a pálmafa

Fáradt zarándokok mintnyájan utasok,
Szegény sebesültek ide halgasatok,
Ene felejtésétek a sirófa nevét,
Amely meg sebeszte szüz Maria kezét,

Isten fűben fában orvoságot adott,
És meg teremtete egykor a világot,
Hegyet és völgyet napot holdat csillagokat,
Dicsérik a vizek fojok és patakok

Dicséri az urát szüz Maria kutja,
Hol kis Jézuskát egykor megmozdata,
Mejj a világ végéig fenmarat emléke,
Gyogyits vándorult testben és lélekbe

Végre szent család minket ne hadgyatok
Most és végóránkon velünk maradjatok
Hogy a választottak dicső geregeben
Velletek vigadjunk a magas menyekben.Ámen

*5gal, Csécs Ferencné, Gajdosz Elza, 1921.
1976. január 14-én beküldött kéziratos levele után.*

A Szentcsalád egyiptomi futásáról szóló ének ponyvai változának az alant közlendő formája már kevésbé tárgyalja a csodás-legendás elemeket, inkább az emberi, családi életérzés sugárzik belőle; az anyai, apai szeretet és aggodás a kisgyermek iránt. A szöveg tartalmilag is történelmi relációjú és életszerűbb körülményt rajzol elénk. A későbbiekben láthatjuk majd a Heródes elől menekülő család többféle változatban ismert legendatörténeteit is, amelyek számtalan változatban, sokhelyütt megtalálhatók megyénk egész területén. -Az alantiakban hallgassuk meg a ponyvai változat énekét.

Szent énekek

/Mária-gyüdi táj fölött angyalok tarják a Szüzanyát Jézuskával/
Szüz Mária egyiptomi futásáról, és Pádúai Szent Antalról.

DANI JULIA, turi lakos.

Egyházmegyei jóváhagyással.

Szüz Mária egyiptomi futásáról.

Dallama: Oh tárulj ki, mennyországnak drága kapuja...

Szüz Mária a szent fiát ölébe tartja,
Kéri tőle a szent József, de ő nem adja,
Add ide hát kegyes anya, szép szüz Mária,
Hadd vegyem a karjaimba drága szüz anya.

Egyiptom földére kell menni,

Jaj, mert Heródes meg akarja ölni az én szép szerelmemet,
A szent család utra indul a nagy éjszakán,
A mennyei szent angyalok őt vigasztalván.

Szüz Mária a szent fiát tevé pólyába,
A szent József mellette áll nagy szomorkodva,
Mert az angyal jelentette: fuss Egyiptomba,
Mert Heródes keresteti a katonákkal.

Elindultak mind a hárman a nagy éjszakán,
Raját is volt mindenféle a szamár hátán,

De nem tudták merre mentek a nagy éjszakán,
De az angyal elvezette egész Golgothán.

Elűtötte 12-őt a nagy éjszaka,
Szűz Mária nagy zokogva a holmit pakolja,
Szent József meg a szamarát csak oda vonja,
Ülj fel drága szép szűz anya szamar hátára.

Ne kesergej szűz Mária a kis Jézussal,
Mert szent József rendeltetett pártfogásodra,
Az éjszakán siessetek a kis Jézussal,
Hogy beérkezhessetek ti majd Egyiptomba.

Angyal vagyok, jót hirdetek, ne is féljetek,
Ti szent család, kis Jézuskám, Isten veletek.
Heródes tartományiban a kisdedeket
Kardra öli a Jézusért ő mindezeket.

Ha kis Jézus köztük volna, ő is meghalna,
De az Isten nem engedte, angyal mondotta,
Szentséges szép szűz Mária, fuss Egyiptomba,
Meg ne öljék a kis Jézust a nagy éjszaka.

A mint menetek, nagyon féletk a nagy pustában,
Mig csak be nem érkezhettek Galileába,
A drága szűz vigasztalja a szent Józsefet,
Ne félj kedves szent Józsefem, itt az Istened.

Elhagyták a hazájukat, rokonaikat,
De a szent szűz sirággatta mindig azokat,
De még jobban siratgatta a kis Jézuskát,
Mert a nagy hideg miatt féltette/védte/szent fiát.

Ne sirámkozz, ne szomorkodj szép szűz Mária,
Mert az Isten nem hagy minket a nagy utunkban.
Mert velünk az Isten fia, édes Jézuska,
Aki segít és oltalmaz a nagy utunkban.

Gyerünk,gyerünk,mégismenjünk,óh szent Józsefem,
Mert a szent magzat sidogál a kebelemen,
Ne sirj,ne sirj szent magzatom,édes Jézuskám,
Már beértünk Egyiptomba,csak te aludjál. Amen.

-

E ponyvatermék pontos változatát sikerült magnóra is rögzítenem Vizváron egy magyar-horvát nyelvű idősebb asszonytól,akinek akcentusát pontosan jelezni nem lehet,csupán hozzávetőlegesen tudjuk leírni fonetikai szempontból.

Az emlékezetből való éneklésnek természetes következménye,hogy a strófák sorrendje nem egyezik a fenti ponyvanyomtatványéval.

Mint hogy e téma végtére is a Szentcsaládról szól,a népi asszociáció révén kedvelt éneke lett a karácsony előtti szentcsalád-járás szokásainak is,különösen a Dráva menti falvakban.Ha a katolikus ünneprend kronológiáját vesszük alapul,akkor ennek az énektípusnak más szokás-alkalomban lenne a helye,annál is inkább,mert ezek az énektípusok nem régi keletűek.Többszöri rákérdezésem ellenére sem sikerült megjelteni azt az éneket,pl.az aparószenteki/dec.28/ szokások anyagában.Ennek természetesen megvan a maga magyarázata,hiszen a Somogyban is nagyon széles körben elterjedt "korbáncsálás-sibárolás" pogány ritusai még mindig dominánsabb szerepet kaptak a népi gyakorlatban,mint a keresztény religiozitáshoz kötődő emlékek és kapcsolatos énekek.

Szentcsalád menekülése

Szüz Mária a szent fiát ölébe tartja,
Kéri tüle a szent József, de ő nem adja,
Add ide hát kegyes anya, szép szüz Mária,
Hadd vegyem a karjaimba, drága Szüzanya.

Szüz Mária a szent fiát tévé pólába,
A szent józsef mellette áll nagy szomorkodva,
Mer az angyal megizente, fuss Egyiptomba,
Mer Heródes keresteti a katonákkal.

Elütötte tizenkettőt a nagy éccaka,
Szüz Mária nagy zokogva homit pakolja,
Szent József meg a szamarát csak oda vonja,
Újj föl drága, szép Szüzanya a szamár hátára.

Elindultak mind a hárman a nagy éjcekán,
Rajta izs volt mindenféle a szamár hátán,
De nem tudták, merre mennek a nagy éjcekán,
De az angyal elvezette egész Golgotán.

Amint mentek, nagyon féltek a nagy pusztába,
Még csak be nem érkeztek a Galékiába,
A drága szüz vigasztalta a szent Józsefet,
Ne félj kedves szent Józsefem, itt az Istened.

Elhették a hazájukat, rokonaikat,
De a szent szüz siratgatta mindig azokat,
De még jobban siratgatta édes Jézuskát,
Mert hidegség miatt nem védhette szent fiát.

Ne siránkozz, ne szomorkodj szép szüz Mária,
Mer az Isten nem hagy minket a nagy utunkba,
Mer velünk van Isten fia, édes Jézuska,
Aki segít és oltalmaz a nagy utunkba.

Gyerünk, gyerünk, mégis menjünk ó, szent Józsefem,
Mert a szent magzat sirdogál a kebelemen,
Ne sirj, ne sirj szent magzatom, édes Jézuskám,
Már beértünk Egyiptomba, csak te aludjál,

"Ezt a szentcsalád-járáskor is szokták mondani"

Vizvár, Flecskó Katalin, 1911.

Mennyei Istenes Énekek, a menekülő szt.család egyiptomi futásáról.

Az özvegy, árvák éneke a szűz Máriához

Isten kegyelméből szerkesztette és kiadta a szt.kegyhelyek látogatója
a Lurdi lelki zarándoklat bucsu vezetője: Kenderessy Danyi Péter Pál
Szöllős-Györök Somogym. Kéthelyi M. utóda Kaposvárrott.

Első ének.

A szt.család menekülése Heródes haragja elől Egyiptomba.

Dallama: Óh táruj ki menyországnak arany-
kapuja, stb.

1.

A három szt.bölcs királyok, hogy eltávoztak
Betlehemi szt.családtól hogy el bucsuztak
Isten nékik angyal által kijelentette
Ne menjenek Heródeshez Jeruzsálembe.

2.

Heródes király ezért nagy haragra gerjedt
A kis Jézust megöletti nagy fogadtást tett
Esküözött égre, s földre Heródes király
Megöletti a kis Jézust rajta boszut áll.

3.

Féltette királyi székét és koronáját
Félt, hogy Jézus elfoglalja, királyi trónját
Álnokságát így takarta el a nép előtt
Jézust imádni akarom mindenek fölött.

4.

Országának területén, megparancsolta
Kisdedeket vigyék hozzá Jeruzsálembe,
Minden anya nagy örömmel hozta szülöttjét
Két éven aluli fiát, kedves gyermekét.

5.

De csakhamar az örömből nagy sirás támat
A milyent még ez a világ soha nem látott
Heródes a kisdedeket, mind megölette,
A kis Jézus közöttük lesz, ő így remélte.

6.

De az Isten a mindenek ura Istene,
A kis Jézust megöletni óh nem engedte,
Angyalt küld a szt.családhoz így szól az angyal
Fussatok el Egyiptomba de csak azonnal...

7.

Szűz Mária a szt.fiát pólyába tette
Szt.József nagy szomoruan állott mellette
Szűz Mária a szt.fiát ölébe tartja
Kéri tőle a szt.József, de ő nem adja

./.

8.

Sir Mária, sir szt. József, sir a Jézuska
Mert Heródes kereszteti a katonákkal
De az angyal bátorítja a két szűz jegyest
Ne féljetez Isten fia van ti veletek.

9.

Betlehembe tizenkettőt ütött az óra
Ember álat mélyen alutt e nagy éjszaka
Csak szt. József és Mária ők nem aludtak
Az Isteni magzat mellett, sirtak zokogtak.

10.

Én jegyesen szt. Józsefem így szól Mária
Az Istenre kérlek téged csak pokoly hamar
Föl is pakolt szt. József most nagy hamarjából
Kivezette a szamarát az istállóból.

11.

Rajta volt már minden podgyász a szamar hátán
Szt. József és Szűz Mária most leborulvan
Meg csókolták a szt. helyet az istállóba
Hol született Jézus, a világ megváltója.

12.

Szt. József nagy busan tekint Szűz Máriára
A pólában mélyen alvó Isten fiára
Vedd kebledre magzatodat drága szűz anya
Ülj föl a szamar hátára szép Szűz Mária.

13.

Utra keltek mind a hárman a nagy éjszakán
A mijók volt minden ott volt a szamar hátán
De nem tudták merre mennek a nagy éjszakán
Angyal vezette el őket a nagy golgothán.

14.

Szűz Mária és szt. József félt a pusztába
Féltek, hogy Heródes nem-e érhet nyomába
Galeliába a míg ők be nem érkeztek
Heródes haragjától ők jaj nagyon féltek.

15.

A drága szűz néha-néha fölbátorodott
Vigasztalta Szt. József néki így szólatt:
Én vagyok az Isten anyja a te jegyessed
Ne félj ne félj veled vagyok itt az Istened.

16.

Távol estek hazájuktól rokonaiktól
Sirva vált meg Szűz Mária jaj mindazoktól
De legfőképp siratta ő a kis Jézuskát
Hogy védje a nagy hidegtől drága szt. fiát.

17.

Betlehembe ökör szamar reája lehelt
Itt a pusztán a hidegtől ki védi meg őt
Oh de Isten védte őket védte sz. fiát
A szűz anya szive Jézust melegítette át.

✕

18.

A hidegben fölmelegült a szeplőtlen Szüz
Szíve s lelke lángadozott, mint az izzó tűz
Meleg szíve, meleg lelke, meleg szüz karja
Mélyen aludt a kis Jézus nyugodott rajta.

19.

Ne siránkozz ne szomorkodj drága szüz anya
Mert az Isten nem hagy minket a nagy pusztába
Vigasztalta a szt. József a Szüz Máriát
Csokolgatta karján tartott drága szent fiát.

20.

A mint mentek mendegélve beszélgetének
Magukról megfélekedtek, megéhezének
Sem ételük sem italuk oh mit tegyenek
A pusztába ételt, italt jaj hol vegyenek.

21.

Meglátnak egy szántó vető polgárt földművest,
a ki árpát, zabot, rozsot, búzát, vet kölest
messziről a földműves ő hozzájuk indul
A számaron ülő szüz anyához imigy száll.

22.

Adjon az isten jónapot mindnyájatoknak
Drága szép nő há viszed fényes magzatodat
Te nem e földről való vagy én azt úgy vélem
Magzatodban a messiást Jézust ismerem.

23.

Akárhonnán de messziről ti jöhettetek
Jól tudom, hogy a nagy utba megéheztetek
Adok nektek ételt italt mint áldottaknak
Szénát zabot emmi adok szamaratoknak.

24.

A szt. család elfogadta az ajánlatot
Szántóvető földművesnél evett és ivott
Fönn maradt örök emléke jele ennek az
Midőn szánt, ökrének így szól: Jézus segélj hajsz!

25.

Gyerünk gyerünk és siessünk oh szt. Józsefem
Mert a szt. magzat sirdogál szüz szt. keblemen
Ne sirj ne sirj szt. magzatom kised Jézuskám
már be értünk egyiptomba csak te nyugodjál.

26.

A szt. család a midőn beért egyiptomba
Nagy zür-zavar lótas futás lett a templomba.
A pogány, bálvány istenek a földre hulltak
Összetörtek, összezuztak, összeomlottak.

27.

Oh téáldott kised Jézus igaz messiás
Kit nekünk régen megjövendölt a szt. irás
Testi s lelki ellenségtől ments megbenünket
Holtunk után azögekbe vedd fel lelkünket.

Ammen.

A Kenderessy-féle ponyva énekét közölve, meg kell jegyeznünk, hogy a somogyiak szeretnék neves énekszerzőjüknek tulajdonítani ezt a részben bibliai, részben apokrif elemekből, legendákból táplálkozó történetes énekét. Egyes sorai, szakaszai egyezést mutatnak a fentebb közölt énektípusok sok-sok részletével. Itt már erőteljesebben kihangsúlyozódik a közismert Heródes-téma, a pusztában bolyongó család félelme, rettegése stb. Erős hangsúlyt kap azonban a máshol közölt, s Somogy-szerte elterjedt szántó-vető ember segítőszándékával kapcsolatos legenda/melynek szintén vannak kontaminációs történeti és énekváltozatai is/.

Ezt a típust közöltem 1975-ben megjelent kötetemben/332-334. old/.

A szálláskereséssel rokon menekülés-téma mintegy összefoglalását adja az országos híriú jászárokházalási Varga Lajos énekszerző összetett elemekből álló hosszú éneke. Ezt a változatot érdemes összevetni a fentebb közölt Csécsné által küldött kézírásos anyaggal; egyezései szakaszai szó szerinti egyezést mutatnak. A Varga-féle átírat poétikailag szebb változat, hiszen a kántor-szerző egyéb témákban is kitűnő verselőnek bizonyult és jól ismert írásait az egyházi nyomdák is támogatták.

A Csécsné-féle szövegösszeállítás eredetijét régebbinek tartjuk részben historizáló stílusa miatt, részben azért, mert Varga később írta és bővítette többféle elemmel igen terjedős énekét, mint a múlt században keletkezett ponyvai-elődök. Egyébként mindkét énekváltozat tartalmazza a már említett szántó-vető ember és a Szentcsalád legendáját, amit minden korabeli szerző, így Varga is, jól ismert/minden bizonyonnyal nem énekes-strófás változatból, hanem jámbor néphagyományból/. Hasonlóan járt el Varga egy másik legenda-történettel is, nevezetesen Mária gyűrűjével játszó Jézuskától holló által elragadott gyűrű csodás történetéről van szó, amiről külön énekét költött neves énekszerzőnk. Mint tehát láthatjuk az alábbi énekben, a meneküléssel kapcsolatos tém^arészek szin^tem^emind^egyikét megleljük Varga Lajos énekében.

SZÜZ
MÁRIA EMLÉKE

írta

Varga Lajos Jászárokszálláson

Minden untánymomás szigoruan büntettetik.

Kapható az Egri Nyomda-Rászvénytársaságnál, Egerben, valamint minden ima-és énekárusnál.

/A Mária emlékek közül itt most csak a Szent család futását közöljük: mely a népies változat tudatos szerkesztésű hosszadalmas leírása/

Jézus, Mária és szent József édes álmát aludta,
Midőn leszállott hozzájuk az Urnak szent angyala,
Ujjjaival szent Józsefnek homlokát megérinté,
Szendergő édes álmából e szavakkal felkölté:

Keljetek fel ártatlanok s Egyiptomba menjetek,
Mert Heródes vad haragja feltámadt ellenetek!
Uj királyt jósoltak neki s ettől remeg rossz szive,
Hogy porba hull koronája s vele királyi széke.

Ártatlan kisdéd szivekből ömlik már a vérpatak,
Heródes vad zsoldosai gyilkolják le azokat!
Minden gyermek, ki még három évét be nem töltötte,
Az a parancs: hogy azoknak elvétezzék élete!

Ha mind meghalt, Heródesnek telke akkor nyugodt lesz,
Mert azt hiszi, hogy a jósolt uj király is köztük lesz.
Tehát siess, ne késlekedj és mentsd meg a gyermeket,
És a gyermeknek szent anyját, tiszta szüz jegyesedet.

Az angyal sietve elszállt, József költi jegyesét,
Bus szivvel mondá el neki az angyal üzenetét.

Mária bánatosan néz szendergő gyermekére,
Két szemének kék egéből hull a fájdalom gyöngye.

Kelj, fel, kelj fel rózsabimbóm, ébredj édes álmodból,
El kell menni el kell válni csendes kis hajlékunktól!
Bár zug a szél, hull a zápor, zivataros az éjjel,
De üldözik az ártatlant s nekünk menekülni kell.

És a szent gyermek felnyitá szemének csillagát,
Szende mosolylyal üdvözli a szerető bus anyát,
Ki az ártatlan kisdédet karjaira emelé,
S könnyes szemmel, szent csókok közt kebelére ölelé.

Sötét, zivataros éjben a szent család megindul,
A szülőknek a szívében a fájdalom érzete ~~szűlt~~,
A szüz anya ruhájával fedi be a gyermeket,
Melynek gyenge testecskeje csak úgy fázik és remeg.

A felhő sötét fátyola felszakadt már az égen,
 És a kelő napsugára ragyog a hajnalfényben,
 Kincsét féltve, még mindig fut a remegő szent család,
 Futva siet, míg elhagyja a veszélyek bus honát.

Fájdalmas volt ez utazás, de csodákkal volt tele,
 Mert a szent család nyomától volt az ut megszentelve,
 A mit a jámbor hagyomány e csodákról feljegyzett,
 Érdemes elmondani a nevezetesebbeket.

A záporral együtt omlott Máriának bus kömnye,
 A záporra hullott könye a hideg köves földre,
 A lehulló záporból lett romboló vizáradat,
 Mely az üldöző had előtt elboritá az utat.

De Máriának könyeit nem hordá el a vizár,
 Annak helyét, hova hullott, meglátja ki arra jár.
 Mert e helyen, hol e drága angyali köny lepergett,
 Egy kis fehér ismeretlen, illatos virág termett.

Fényes zöld lombokkal fedve van ott minden földgöröngy,
 Virágainak alakja olyan mint az igaz gyöngy.
 Minden tavasszal kivirul, ismeri egész világ:
 Mert e könyecseppekből termett a legelső gyöngyvirág.

Egy vad fenyér az utfélen tövisekkel volt rakva,
 Nem vala az jó semmire, madár sem fészkel rajta.
 E fának tüskés ágai a szüz hófehér kezét,
 Melylyel fiát ápolgatá, fájdalmasan megsebzék.

Piros vércseppek hullottak a vad bokor tövére,
 S annak lombtalan ágait hajnalszinre festette.

Oly mély bánattal néz a szüz a kegyetlen nagy fára,
 Hogy e nézéstől megrendül annak mindenik ága.

És a piros vérharmattól lehulltak tövisei,
 S kopár ágai illatos lombot kezdtek hajtani.
 Haloványkék virágának aranszinü kelyhéből,
 Eredetét vette a szent kézből kicsordult vértől.

Ezen tulajdonság miatt sirófa lett a neve,
 Orvoságul használja az Őkelet minden nemzete-
 mert a balzsam, mely gyógyító s hull a virág kelyhéből,
 Eredetét vette a szent kézből kicsordult vértől.

Oh álljunk meg, szólt Mária, bár messze még a határ,
 Pihenjünk meg, nézd jegyesem, ide süt a napsugár,
 A hosszú ut fáradalma egészen kimerített,
 Soknéhány perczig hajtom le nyugalmamra fejemet.

Megállt a két szent vándor, hogy magukat kipihenjék,
 S egy ködarabra hajtá le szüz Mária szent fejét.
 Hajának arany fürtei elboriták a követ.

X

“elyből néhány szál ott maradt, midőn a szüz felébredt.

Égi harmat hullott rája, a melyből életet nyert,
S a kődarab árnyékában a hajszál gyökeret vert.
Nem önté el vizáradat-s nem hordta el a vihar,
Innen vette eredetét az első "árvalányhaj".

Rövidke nyugalom után ismét utra kelének,
Midőn kicsiny korsójukba vizet meritenének,
Terhes az ut gyenge vagyok, szólt busan a szüz anya,
Érzem, hogy kezd fogyatkozni emlőmnnek tejharmata.

Ennél a kis korsó viznél nincs egyéb táplálékunk,
Ha az Isten nem könyörül, tán éhen is meghalunk.
Ezen ártatlan kised is, mint a virág ugy hervad,
Ugy érzem, hogy fájdalomában szívem érte meghasad.

Ne buslakodj, szólt szent József, nézz amott a távolba,
Izletes gyümölcsössel telve magaslik egy pálmafa,
Vizünk még van s alkonyatra könnyen odaérhetünk,
És az izletes gyümölcstől uj erőt merithetünk.

A mit oly epedve vártak, végre bekövetkezett,
A szent család fáradtan a pálmafához érkezett,
Hajh, de ám a pámfának oly magas a dereka,
Hogy egész a felhőkig ér a gyümölcsös korona.

Aggodalmas mély sóhaj kél a szüz anya szivéből,
Nem szedhetnek a magasra nőtt fának gyümölcséből.
De hatalmas pálmafa, mintha csak tudta volna,

Hogy ki akar és ki óhajt gyümölcset szedni róla,

Szivárvány alakban hajlik büszke, karcsu dereka,
S a szent család elé borul az illatos korona.

Mintha mondani akatná: "Oh én Teremtő Uram,

Végzetlen boldog vagyok, mert tenéked szolgáltam "

Könyes szemekkel tekintett ég felé a szent család
És megcsókolá szent József Mária bus homlokát,
S ekkép szólván: "Nagy az Isten, adjunk hálát ne vének,
A ki a szegény előtt bő tárházát nyitja meg".

Szólt Mária: "Itt e helyen egy kis pihenőt tartunk,
Add ide a vizes korsót, hogy először megmosdjunk".

Üdítő friss víz csordula arczára a kisednek,-
A szülők a terhes gondtól mintha kömyebbülnének.

A hova a víz kiömlött, melyben Mária mosdott,
Homokköves kopár hely az, mégis forrás fakadt ott.
Erejében csodálatos gyógyító erő rejlik,
Most is megvan és Mária Kutjának neveztetik.

A szent család több ideig akart itt megpihenni,
 Ámde az üldözőket a balsors erre vezeti,
 Mint a felriasztott gerle, utra kelnek hirtelen,
 Sietve haladnak át a pusztán szántóföldeken.

Másodszor érkezett már el a vetésnek ideje,
 Mert tudni kell, hogy ott kétszer vetnek egy esztendőbe.
 Nem messze egy szegény ember most veté el buzáját,
 Épen hazafelé kezdé irányozni az utját.

Megszólítá őt Mária: "Oh kérlek rejts el minket,
Vagy legalább rejtsd el hát ez ártatlan kis gyermeket.
 Ott látszik már a porfelleget, ott jönnek az üldözők,
 Ha fellelik a gyermeket, halálra hurczolják őt.

Bánatos szivü szép anya, Mondd hová rejtselek el,
 Gyermekedet eltakarom szegényes köntösömmel-
 Így szólott a szántó-vető -de nézd e pusztá sikot,
 Nektek ezen pusztarágon menhelyet nem adhatok."

Nézd vetésed hullámaid ,szólt szorongva Mária,
 Mi majd menhelyet találunk annak hús árnyékában
 Szép kalászokkal megrakott sűrű buzavetésed,
 Vad ellenségeink~~kel~~elől elrejtenek bennünket."

Álmélkodva tekint hátra a szántóvető ember,
 Mély csodálatra méltó az, a mit lát szemeivel:
 Sovány földjén, hova csak még most veté el buzáját,
 Aranykalásszal megrakott, érni kezdő buzát lát.

"Óh menjetek szólt örömmel, menjetek a vetésbe,
 Ott biztos menedékhely vár a kalászok ölébe"
 Ringó kalász összehajlik, a melynek sűrűjében,
 Legott az üldözött család menhelyet lel s megpihen.

Heródesnek zsoldosai ekkorra megérkeztek,
 S a szántó-vető emberhez vad szitkok közt beszéltek
 "Nem láttál erre jönni egy ember felességével?
 Előlk búdosnak azok egy csecsemő-gyermekkel.

Igazat mondj szólt a zsoldos, hogy ha kedves életed,
 Mert bizonynyal erre jöttek, kit Heródes kerestet.
 Ha elmondod, merre láttad, jutalom fog rád várni,
 De ha nem mondasz igazat, élteddel fogsz lakolni."

"Él az UR-szólt a földmives-hogy igazat beszélek,
 Mert én szemeimmel láttam, a kiket ti kerestetek,
 Bizonyságom a Jehova, hogy velök itt beszéltem,
 Mert itt voltak, mikor ezt a tábla buzát, vetettem".

Bolond ember ez-szólának bosszusan a katonák-
 Más ember már be is hordta régesrég a buzáját,

K.

Ez meg még le sem aratott, lehet már egy fél éve
Annak, hogy a földjén levő buzáját elvetette.

Esküdzik az ostoba, hogy akkor látta őket,
Félév múltán hol keressük, ki tudja már hol mennek!
Te meg ne légy ily együgyű, mondák a földmivesnek,
Máskor bölcsbben felelj a király embereinek.

Zordon arczczal visszatértek a kegyetlen királyhoz,
Meg sem gondolván mily közel voltak a szent családhoz.
Ki most már meg vala mentve Heródesnek dühétől,
Bátorsággal kijöhettek rejteköknek helyéről.

"Megmentőnk szólott Mária, buzád immár megérett,
Ajjó Isten nevében az aratást megkezdheted;
És ha megengeded nekünk, néhány nap itt maradunk,
"ipihenjük magunkat, mert nagyon fáradtak vagyunk.

"Kis hajlékomnak ajtaja nyitva áll előttetek,
Azt, a mim van, kész örömmel megosztandom veletek".
Igy szólott a szántó-vető, a kinek ajánlatát,
Szent József és Szűz Mária szívesen elfogadták.

Az aratás is kezdődik, a fényes sarló csendül,
A rózsaszín szemmel terhelt aranykalász rendfe dül.
Mindenki csodálja ezt a rendkívüli aratást,
Még ember soha nem látott ily nagy isteni áldást.

Napok jönnek, napok mulnak, több százezernyi kéve,
De ~~agazdag~~ aratásnak még is soká lesz vége,
Mikor pedig idő múlva be lett az már végezve,
Annyi lett az ~~az~~ érett buza, hogy alig volt már helye.

S a meghajlott aranykalász, olyan bőven fizetett,
Hogy a szegény szántó-vető egyszerre gazdaggá lett.
S azon föld, a hol ez történt meg, maig is létezik,
Azóta "Isteni áldás földjének" neveztetik.

A szent család is kezdi már bánatos végbucsját,
Hogy minál előbb elérje Egiptomnak határát.
József egy ébenfa ágóból vándorbotot faragott,
Mária meg egy csomóba ruhákat rakosgatott.

A kisdéd Jézus pedig a ciprusfának enyhében,
Egy kis kék szalagra kötött gyűrűvel játszott éppen.
Drága kincs volt ez a gyűrű, nagybecsű szent ereklye,
Ez volt az, melylyel őt egykor Szent József eljegyezte.

Mindenki el volt foglalva, senki sem vette észre,
Hogy egy madár a magasból ereszkedik ~~az~~ a földre.
A kisdéd mellé szállott le, ki éppen elszenderült,
A gyűrűt csőtébe fogva, azzal messze elrepült.

Csak azt látta már szent József, hogy a madár felszállott,

8.

A csőrében kék szalagot, azon egy gyűrűt látott.
De már hasztalan volt mindaz, hogy a gyűrűt megmentse,
mert a madár azzal együtt elszállt magasra, messze.

Máriának két ragyogó könny hullott ki szeméből,
Hogy ily módon fosztatott meg a drága kis emléktől,
De szívének mély bánatát iparkodott legyőzni,
Elbúcsúztak, mert még messze van, ahová kell menni.

Oh menjetek ártatlanok, angyalok vezessenek,
Utatokon nem a rózsák, de tövissek teremnek.
Jön még idő, a mikor a fájdalom tövisei
Örömrózsákat is fognak leketekre hinteni.

/ezt követi a könyvben a Gyűrű csodálatos megtalálása c. vers/
/Az oltárszentségtelenítő királyné büntetése c. vers/
/A dicsőséges halál, v. szűz Mária elalvása és felébredése/
/A czedrusfa eredete vagy hol termett azon fa, melyből Jézus kereszt-
je készült// Ahasvérus v. Jézus által megátkozott örökké élő zsidó/
/Pilátus halála/ Utószó/

~~Ahasvér témájának összevetése Borboly Teréz történetével és ének-
töredékével. Tanulmány elmulasztva Dr. Sándor Sándorral.~~

A szálláskereső Jézus

Mikor az Ur Jézus
Ezen a földön járt,
Jeruzsálem városában
Szállást ő nem talált.

Bemene egy házhoz
Vendégfogadóba,
Adj Isten jó estét,
Neked kedves Uram!

Hogyha adnál szállást
A Jézus Krisztusnak,
A Krisztus Jézusnak
Az ő érdemiért.

Nem adhatok szállást
A Jézus Krisztusnak,
A Krisztus Jézusnak
Az ő érdemiért.

Mert majd nekem lesznek
Nagy gazdag vendégim,
Mert azok belőled
Csufokat üznének.

Menej el Péter, menj el,
A város végére,
Ott lakik egy asszony,
Árva özvegyasszony.

Adj Isten jó estét
Árva özvegyasszony!
Árva özvegyasszony,
Veronika asszony.

Hogyha adnál szállást
A Krisztus Jézusnak,

A Krisztus Jézusnak
Az ő érdemiért,
Kinszenvedéseért?
Mért ne adnék szállást
A Krisztus Jézusnak,
Az ő érdeme és
Kinszenvedéséért.

Van énnekem házam,
Három vetett ágyam,
Amejikke tetszik,
Jézus abba fekszik.
A fejénél fölkel
A fényes napvilág,
A lábánál fölkel
Ragyogó holdvilág.

Ki ennél meglátja
Széles e világot,
A Jézus Krisztusnak
Drága szép csillagát.
A Jézus Krisztusnak
Az ő érdeméért
Szívemet feltárom
Az én temetőmnek.

Szállásoljon bannem
A világ szent Ura
Lakjék én szivemben
Az Isten szent fia.

Kérlek én tégedet,
Teremtő Jézusom,
Irgalmazz, kegyelmezz,
Szerelmes Krisztusom.

Utolsó órán

Téged kiáltalak,
Jézus szent nevével
Világból kimúljak.

Veronika asszony,
Ó, te boldog asszony,
Csak a te példáddal
Élne minden asszony.

Nem lenne káromló,
Inkább szánakodó,
Árván és özvegyen
Méltán sajnálkodó.

Engedd ezt Ur Isten,
Ki lakozol mennyben,
Nékem föld porának,
Hogy téged dicsérjen.

Ádán atyánk vétkeit,
Ne nézd büntetését,
Töröld el vétkemnek
Ezzer mennyiségét.

Hollád, Simon Jenőné, 1904.

A szálláskeresés-motivum körében kialakult sokféle változat egyik leg-
szabbb formáját olvashattuk Simon néni előadásában, s aligha nem a leg-
hosszabb változatát is egyben. Ennek a terjedelmességnek egyik oka
elsősorban az, hogy amíg a legtöbb variánsban arról van szó, hogy a szál-
lástkereső Krisztus elutasítása után Veronika asszony könyörületessé-
gével találkozunk a szövegekeben, ~~amíg~~ a fent/ énekünkbe ezen felül ta-
lálkozunk olyan szubjektív, egyéni "hozzáadás-elemekkel", amit nemcsak
moralitás-példázgató szempontból értékelhetünk, hanem az énekes a maga
végső óhajának örök megnyugvást jelentő tartalmi mondandója szerint is.

Mikor az Ur Jézus
Ezen a földön járt,
Jeruzsálem városban
Szállás nem talált.

Bement egy nagy házba,
Vendégfogadóba,
Aggyisten jó estét
Neked édes uram!

Adnál-e te szállást
A Jézus Krisztusnak,
A Jézus Krisztusnak
Ő nagy érdemijért.

Nem adhatok szállást
A Jézus Krisztusnak,
A Jézus Krisztusnak
Ő nagy érdemijért.

Mert ma lesznek nekem
Sok gazdag vendégim,
Aki ~~(szállás)~~ őbelőle
Nagy csufot üznének.

Menej el Péter, menj el,
A város végére,
Ott lakik egy asszony,
Özveggy árva asszony,
Özveggy árva asszony,
Veronika asszony.

Aggyisten jó estét!
Veronika asszony,
Veronika asszony,
Özveggy árva asszony.

Adnál-e te szállást,

Adál-e te szállást
A Jézus Krisztusnak,
A Jézus Krisztusnak,
Ő nagy érdemijér?

Mért ne adnék szállást
A Jézus Krisztusnak,
A Jézus Krisztusnak
Ő nagy érdemijért.

Van énnekem házam,
Három vetett ágyam,
A legszebbikébe,
Lefekhetik Jézus.

A fejénél fölkel
A fényes napvilág,
A lábánál fölkel
Ragyogó holdvilág.

Veronika asszony,
Ó, te boldog asszony,
Csak a te példátad
Követné minden asszony.

Ne lenne káromló,
Inkább szánakodó,
Özvegyen és árván,
Méltán szomorkodó.

-Az andocsi búcsún hallotta énekelni; fia
közbeszólt: Máriapusztán, Hegyesden alul, az
erdő közepibe a cselédasszonyok gyakran ki-
ületek a Mária-szobor elé és ott magán áhi-
tatként énekelték régebben-

Öreglak, Androsics Istvánné, 1896, és fia

Szálláskereső Jézus

Mikor az Ur Jézus
Ezen a földön járt,
Jeruzsálem városba
Szállást nem talált.

Elméne egy házhoz,
Vendégfogadóba,
Adjisten jó estét
Neked édes uram!

Hogyha adnál szállást
A Jézus Krisztusnak,
A Jézus Krisztusnak
Az ő érdemiért.

Nem adhatok szállást
A Jézus Krisztusnak,
A Jézus Krisztusnak,
Az ő érdemiért.

Mert sok vendégem lesz,
Nemes, nemtelenek,
Akik a Jézusból
Nagy csufot üznének,

Menj el Péter, menj el
A város végére,
Ott lakik egy asszony,
Szegény özvegyasszony.

Szegény özvegyasszony,
Veronika asszony.

Aggyisten jó estét
Veronika asszony!
Hogyha adnál szállást
A Jézus Krisztusnak.

Mért ne adnék szállást
A Jézus Krisztusnak,
A Jézus Krisztusnak,
Az ő érdemiért.

Van nékem is házam,
Három vetett ágyam,
Amejjükbe tetszik,
Jézus abba fekszik.

A fejénél fölkel
Aranyos napsugár,
A lábánál fölkel
A fényes holdvilág.
Aki úgy tündöklök,
Meglátja világát.
Azért apák, anyák,
Jól gondoskodjatok,
Fiatok, lányatok
Jóra tanítsátok,
Hogy elnyerhessétek
Mennybe koronátok.

Buzsák, F. Baloghné és anyósa.

Szálláskereső Jézus

Mikor az Ur Jézus
Ezen a földön járt,
Jeruzsálem városban
Szállást nem talált.

Bement egy nagy házba,
Vengérfogadóba,
Aggyisten jó estét,
Néked édes Uram!

Adnál-e te szállást
A Jézus Krisztusnak,
A Jézus Krisztusnak
Ő nagy érdemiért.

Nem adhatok szállást
A Jézus Krisztusnak,
A Jézus Krisztusnak
Ő nagy érdemiért.

Mert ma lesznek nekem
Sok gazdag vendégim
Akik öbelőle
Nagy csúfot üznének.

Menej el Péter, menj el
A várózs végére,
Ott lekim egy asszony,
Özvegy árva asszony.
Özvegy árva asszony,
Veronika asszony.

Aggyisten jó esteét
Veronika asszony!
Veronika asszony,
Özvegy árva asszony.

Adnál-e te szállást
A Jézus Krisztusnak,
A Jézus Krisztusnak,
Ő nagy érdemiért?

Mért ne adnék szállást
A Jézus Krisztusnak,
A Jézus Krisztusnak,
Ő nagy érdemiért?

Van énnékem házam,
Három vetett ágyam,
A legszebbikébe
Lefekhetik Jézus.

A fejénél fölkel
A fényezs napvilág,
A lábánál fölkel
Ragyogó holdvilág.

Veronika asszony,
Ó, te boldog asszony,
Csak a te példádat

Követné minden asszony!
Ne lenne káromló,
Inkább szánakodó,
Özvegyen és árván,
Méltán szomorkodó.

- -? Baliko Baliko, 1916

Mikor az Ur Jézus
Ezen a földön járt,
Názáret városban
Szállást, hogy nem talált,
 Bemenén egy házhoz,
Egy özvegyasszonhoz,
Ha jadtál szállást
A Jézus Krisztusnak.

 Elmenén egy házhoz
A város végére,
Ha jadtál szállást
Az Ur Jézusnak.

.....
Vagyon nekem egy házam,
Három vetett ágyam,
Amejjükbe tetszik,
Krisztus lefekhetik.

 A lábánál fölkel
Gyönyörű holdvilág,
A fejénél fölkel
Gyönyörű napvilág.

.....
A Duszgazdag lakodalmát mostan tartja,
Ó, hol vagytok? hogy nem szánytok,
Velem társak, jó barátok?
Áspiskigyók, rudol fiók
karjaimat majd elrágják,
Ó, hol vagytok? hogy nem szánytok,
Velem társak, jó barátok?

Kutas, Borbély Lajos, 1903.

Szálláskereső Jézus.

Mikor az Ur Jézus
Krisztus ezen a földön járt,

Bement a gazdaghoz,
Adjon neki szállást.

Nem adott ~~szállást~~ szállást,
Mert nagyon sok vendégi
Hátha óbelőle
Nagy csúfot üznének.

Mönj el Péter, mönj el
A város végire,
Ott lakik, ott lakik
Árva özvegyasszony.

Kinek nevezetik
Veronika asszony.

Hogyne adnék szállást
A Jézus Krisztusnak,

Jó estét, jó estét,
Veronika asszony!
Hogyha adna szállást
A Jézus Krisztusnak.

Van énnékem házam,
Három vetött ágyam,
Amölik be tetszik,
Abba lefekhetik.

A feje fölött szép
Ragyogó holdvilág,
Ami úgy tündöklöklik,
Mint szélös e világ.

"Ezt öreganyámtu tanuttam"

Rinyakovácsi, Jandzsó Györgyné, Jeli Ilona, 1908

Szálláskereső Jézus

Mikor az Ur Jézus
Ezen a földön járt,
Jeruzsálem városban
Szállást nem találván,

Bémene egy házhoz,
Vendégfogadóba,
Vendégfogadóba.

Aggyisten jó estét
Néked kedves uram!
Adhatnál-e szállást
A Jézus Krisztusnak?

A J^Ezus Krisztusnak
Az ő érdemiért,
Sok szenvedéséért,
Sokm szenvedéséér.

Nem adhatok szállást
A Jézus Krisztusnak,
Mert nékem jönnek majd
Nagy gazdag vendégim.

És azok belőle
Nagy csufot üznének,
Nagy csufot üznének.

Menj el Péter, menj el
A vározs végére!
Ott lakik egy özvegy/árva/
Veronika asszony.

Veronika asszony.
Aggyisten jó estét
Veronika asszony!
Veronika asszony,
Adhatnál-e szállást
A Jézus Krisztusnak,
Az ő érdemiért?
Sok szenvedéséért!

Van énnékem házam,
Három vetett ágyam,
Lefekhetik Jézus
A legszebbikébe.

Lefekhetik Jézus
A legszebbikébe,
Dicsértessék Jézus neve!

Siófok/Vonyarcvashegy/Kuti Józsefné,
1885.

Szálláskereső Jézus

Mikor az Ur Jézus
Krisztus a földön járt,
Deméne egy házhoz,
Vendégfogadóhoz.

Adj Isten jó estét,
Neked édes uram!
Hogyha adnál szállást
A Jézus Krisztusnak,
Az érdemiért, kinszenvedésiért.

Nem adhatok szállást
A Jézus Krisztusnak,
Az ő érdemiért,
Kinszenvedésiért.

Lesznek majd énnekem
Sok gazdag vendégim,
Azok tebelőled
Mind csufot üznének.

Mönj el Pétör, mönj el
A vározs véfire,
Ott lakik egy szegény,
Árva özvegyasszony,
Árva, özvegyasszony,
Veronika asszony.

Adj Isten jó estét,
Árva, özvegyasszony!
Árva, özvegyasszon,
Veronika asszon!

Hogyha adnál szállást
A Jézus Krisztusnak,
Az ő érdemiért,
Kinszenvedésiért.

Van énnekem házam,
Három vetött ágyam,
Amellikbe tetszik,
Jézus abba fekszik.

A fejénél fölkel
A fényes holdvilág,
A lábánál fölkel
Ragyogó napvilág.
Ki ennél meglátja
Széles e világot,
A Jézus Krisztusnak
Drága szép csillagát
Ne lenne káromló,
Inkább szánakodó,
Árván is özvegyen
Méltán sajnálkodó.
Dicsértessék a Jézus Krisztus!

Horvátkut, Nemes Jánosné, 1900.

Egek királmája, És fényes csillaga,
Ő a fényes csillag A szép szűz Mária.

Bujdosik Mária Sűrű sirhalmába,
Keresi nyughejét, Sehol nem találja.

Elmegyen Mária Egy kovács lakába,
Kérvén ő ott szállást Csak egy éjszakára.

Hallod-e te kovács, Ki nagy gazdag valál,
Adjál nekem szállást, Csak egy éjszakára.

Bizony nem adok én, Mer sok vendégem van,
Az én szép szobáim Mind elfoglalva van.

De a kovácsnak egy Vak, kezetlen lánya,
Máriát szállítja, Istállóban utalja.

Amod van, amod van Egy rongyos istálló,
Meg lehet nyugodni, Meg lehet maradni.

Lesz nekem rád gondom, Ha vak, nyomorult is,
Magamról, jól tudom, Ápollás jól esik.

Elmegyen Mária Rongyos istállóba,
Megszülte szent fiát Szénán a jászokban.

Barmok lehellete Melegitti őket,
Im, az Isten fia Meggottan született.

Odament a leány, Gazdag kovács lánya,
Rongyos istállóba Máriát találja.

Mondja szűz Mária A nyomorult lánynak,
Hajójj le te leány, Vedd fel szent fiamat,

Lehajolnék, de ő, Fájdalom, nem látom,
Kezem nincs, szent fiad Felvenni nem tudom.

Maj lesz neked kezed, Maj lesz neked szemed,
Majd ad Isten kezet, Majd ad Isten szemet.

Lahajolt, kinyúlván, Két keze, s lát szeme,
Hazetér a leány Vigan és ösömmel.

Aggyisten jó napot Kedves szülő dajkám,
Adott Isten kezet szemet, Kezet szűz Máriám.

Ugy van édesatyám, Te nagy gazdag kovács,
A szűz Máriának MÉR nem adtál szállást?

Jaj, ha tudtam volna, Hogy Isten anyja volt,
Adtam volna szállást, Ezüstből, aranyból.

Én feküdtem volna Üres pallásomra,
A szép szűz Máriát Ugy tiszteltem volna.

Mert a Szentháromság Adja engedje,
Dicsértessék köztünk Az ő drága neve.

Mária, bánatos Szüzanya,
Aki szállást nem kap vala
Betlehem városba.

Betlehem keményszivü népe
Ki a világ megváltóját
Házából kiüzte.

Sem rokony, sem idegeneknél
Szállást nem kap drága anya
Nagy szegénységükér.

Szent József hej után járdogál,
Addig a szép szüz Mária
Barmoknál sirdogál.

Nem kaptál szállást a városba,
Azért született Jézus
Rongyos istállóba.

Ébredj fel keresztény e szóra,
Megszületett Betlehembe
Világ megváltója.

Betlehem fölöl van egy csillag,
Azt hirdeti, megszületett
Világ megváltója.

Dicsősség mennyben az Istennek,
Ki a világ megváltóját
Elküldte siralomvölgybe.

Ha érünk halálos ágyunkhoz,
Most született kisdéd Jézus
Jőjj el halálunkhoz.

Mária, csak az a kérésünk,
A megszületett Ur Jézust
/Adjad meg minékünk/
Engeszteld meg nekünk.

Nemesvid, Hári Margit, 1914.

90 *Énekek a Betlehemi*
Buzgó keresztények
Jól meghallgassátok,
Amit énekelek,
Azt meg is tartsátok.

Véssétek be méjjen
Nemes szivetekbe,
Írjátok fel aztat
Emlékezetekbe.

Isteni dolgokról
Akarok szólni,
Jézus születésén
Egy csodát mondani.

Hallgassa meg minden
Jószívű keresztény,
Amit énekelek,
Világos, mind napfény.

Agusztus római
Császár idejében
Népösszeírás volt
Juda-Betlemben.

Egész Izraelben,
Annak határában
Juda-Betlemben,
Dávid városában.

Szüz Mária elment
Kedves jegyesével,
Isteni magzatját
Hordozta méhében.

A jámbor hagyomány
Mind ezt följegyezte,
Anyaszentegyház ezt
Meg is szenteltette.

Betlehem városba
Midőn érkeztek,
Szent József szállást kér
A nehézkes szűznek.

Szamarát egy kapu
Félfához kötötte,
Mejnek a hátáról
Máriát levette.

És leülgette a
Nagy kapu tövébe,
Szeliden vigaszul
Így szólla nékije.

Addig is mig jövök,
Pihenjél Mária,
Közelitt az éjféli,
Jön a boldog óra.

Szent József egy gazdag
Kovács házába tér.
Édás mindnyájuknak
Éjjeli szállást kér.

Szent Józsefnek imigy
Szólt a gazdag kovács,
Én minden emberbek
Nem adhatok szállást.

Telle van szállóval
Én minden hajlékom,
Nem adhatok szállást
Én felebarátom.

Szent József könyörgött,
Szavát így fejezte,
Van nékije egy nehézkes
Felesége.

Szent József kérése
Mind sikertelen volt,
Szent Szüzért a szive
Ó, de nyugtalan volt.

De a gazdag kovács
Mindezt nem érezte,
Örömét nggy urak
Vendégin tetézte.

Tudá az Ur Isten,
Mindeneknek Ura,
A szegény nehezült,
Fáradtak nyugalma.

Akinek gondja van
Ő alkotmányára,
Hogyne volna gondja
Egyszülött fiára.

Hogy beteljesedjen
A próféták szava,
Istállóban születik
Világ megváltója.

Kit a szüz Mária
Méhébe hordozott,
Ki nekünk életét
Örök üdvöt hozott.

A gazdag kovácsnak
Volt egy vak leánya,
Két kezére béna,
A neve Sarolta.

Cellája ablakán
Ő mindezt hallotta,
Mít szólt szent Józsefnek
Nagyur édesapja.

Istenre kérlek én
Kedves édesatyám,
Szépet, jót álmodtam
Én ~~am~~ult éjszakán.

A mi istállónkba
Láttam egy szép anyát,
Szüz ölébe tartá
Szép fényes magzatját.

Neki udvarolnak
Az égi angyalok,
Borulva imádták
A jámbor pásztorok,

Zengték az angyalok,
Dicsőítés Istennek,
Békesség a földön
A jó embereknek.

Énnekem csodássan
Kinőttek karjaim,
Látásra megnyiltak
Mind a két szemem.

Kedves édesatyám!
Adjál nekik szállást,
Hiszen te olvasod
Gyakran a Szentírást.

E szóra a kovács
Mindjárt magába tért,
Szent József után ment,
Kit a kapuba ért.

A városon kívül
Holttelelt a nyája,
Kivezette őket
A pásztortanyára.

Másnap örömébe
A kovács így szólla,
Ébredj föl álmodbol
Leányom, Sarolta!

Vezettesd ki magad
Egyik szógállóval,
Vigyél ajándékot,
Menj, siess azonnal.

Mert a szép álmaid
Engem is ébresztett,
A mi istállónkba
Messiás született.

Kinek szavára a
Magaság meghajol,
Szentséges nevére
Az ember térdre hull.

Elmenvén Sarolta,
Igy szólt Máriának,
Ajándékot hoztam
Az Istenfiának.

A szép szüz Mária
Szeliden így szólla,
Jőjj közelebb hozzám,
Add ide Sarolta.

Világtalan vagyok,
Nincsenek szemeim,
Csonka, béna vagyok,
Nincsenek kezeim.

Nem látom merre vagy,
Csak szép szavad hallom,
Szivemből nyujtanám,
Ó, de nincs két karom,

A szép szüz Mária
Igy szólt Saroltának,
Édesanyja vagyok
Az Isten fiának.

Jőjj és lásd szent fiam,
Ki neked szemet ad,
Nyujtsd kimkarjaidat,
Nyujtsd az alamizsnát.

E szóra kinyiltak
Sarolta szemei,
Kinyujtván két kezét,
Kinőttek karjai.

Mejjre leborulván
Az ég és föld urát,
Imádkozta Istenét,
Világ megváltóját.

Jertek buzgó hivek,
Menjünk Betlehembe,
Menjünk Saroltával,
Ur Jézus elébe.

Testi, lalki orvos,
Kenyér bus szinában,
Borulva imádjuk
Oltári szentségben.

"Szentcsalád-járáskor szoktuk énekelni.

Horvátkut, Nemes Árpádné, 1916.

88

D.

A három szent bölcs királok,
Hogy eltávoztak,
Betlehémben a Szencsaládtól, hogy elbucsuztak,
Isten nekik angyal által kijelentette,
Ne menjenek Heródeshez Jeruzsálembe.

Heródes királ ezért nagy haragra gerjed,
A kis Jézust megöleti, nagy fogadáát tett.
Esküdözött égre-földre Heródes királ,
Megöleti a kis Jézust, rajta bossut áll. /L.Együd,1975.332.1./

Póldatexta

Buzgó keresztények jól meghallgassátok,
Amit énekelek, azt meg is tartsátok,
Véssétek be méjen nemes szívetekbe,
Írjátok fel azt az emlékezetekbe.

Isteni dolgokról akarok szólni,
Jézus születésén egy csodát mondani,
Hallagassa meg minden jószívű keresztény,
Amit énekelek, világos mind napfény.

Agusztus római császár idejében
Népösszeírás volt Jüda Betlehemben.
Egész Izráelben, annak határában
Jüda Betlehemben, Dávid várossában.

Szüz Mária elment kedves jegyesével,
Isteni magzatját hordozta méhében,
A jámbor hagyomány mind ezt följegyezte,
Anyaszentegyház ezt meg is szenteltette.

Betlehem városba midőn érkeztek,
Szent József szállást kért a nehézkes Szüznek,
Szamarát egy kapufélfához kötötte,
Majnak a hátárrú Máriját levette.

És leültette a nagy kapu tövébe,
Szeliden vigaszul így szólla nékije,
Addig is míg jövök, pihenjél Mária,
Közel lett az éfél, jön a boldog óra,

Szent József egy gazdag kovács házába tért,
Édes minnyájuknak éjjeli szállást kért,
Szent Józsefnek imígy szólt a gazdag kovács,
Én minden embernek nem adhatok szállást.

Telle van szállóval én minden hajlékom,
Nem adhatok szállást én felebarátom.

Szent József könnyürgött, szavát így fejezte,
Van nékie egy nehézkes felesége.

Szent József kérése mind sikertelen volt,
Szent szüzért a szive ó, de nyugtalan volt,
De gazdag kovács mindezt nem érezte,
Örömét nagyuras vendégin tetézte.

Ó, de az Ur Isten, mindeneknek Ura,
A szegény nehezült fáradtak nyugalma,
Akinek gondja van ő alkotmányára,
Hogy ne volna gondja egyázülött fijára.

Hogy beteljesedjen a próféták szava,
Istállóban születik világ megváltója,^f
Kit a szüz Mária méhébe hordozott,
Ki nekünk életét, örök üdvöt hozott.

A gazdag kovácsnak volt egy vak leánya,
Két kezére béna, a neve Sarolta.
Cellája ablakán ő mind ezt hallotta,
~~Mit~~ szólt szent Józsefnek~~x~~ nagyur, édesatyja.

Istenre kérlek én kedves édesatyám,
Szépet, jót álmodtam én a múlt éjszakán.
A mi istállónkba láttam egy szép anyát,
Szüz ölébe tartá szép fénye magzatját.

Neki udvarolnak az égi angyalok,
Borulva imádták a jámbor pásztosok,
Zengték az angyalok, dicsőség Istennek,
Békeség a földön a jó embereknek.

Émnekem csodásson kinőttek karjaim,
Látásra megnyiltak mind két szemeim,
Kedves édesatyám, adjál neki szállást,
Hiszen te olvasod gyakran a szentírást.

E szóra a kovács mindjárt magába tért,
Szent József után ment, kit a kapuba ért.

A városon kívül hol teled tanyája,
Kivezett őket a pásztör-tanyára,

Másnap örömebe a kovács így szólla,
Ébredj föl álmodból, leányom Sarolta,
Vezetted ki magad egyik szolgálóval,
Vigyél ajándékot, menj, siess azonnal.

Mert a szép álmaid engem is élesztett,
A mi istállónkban Messiás született.
Kinek szavára ja magas ég meghajol,
Szentséges nevére az ember térdre hull.

Elolvén Sarolta így szólt Mária-nak,
Ajándékot hoztam az Isten fiának,
A szép szüz Mária szeliden így szólla,
Jöjj közelebb hozzám, add ide Sarolta.

Világtalan vagyok, nincsenek szemem,
Csonka-béna vagyok, nincsenek kezeim,
Nem látom merre vagy, csak szép szavad hallom,
Szivemből nyujtanám, ó de nincs két karom,

A szép szüz Mária így szól Saroltának,
Édesanyja vagyok az Isten fiának,
Jöjj és lásd szent fiát, ki neked szemet ad,
Nyujtsd ki karjaidat, nyujtsd az alamizsnát.

E szóra kinyíltak Sarolta szemei,
Kinyujtván két kezét, kinőttek karjai,
Mejre leborulván, az ég és föld urát,
Imádkozta Istenét, világ megváltóját.

Jertek bugó hivek, menjünk Betlehembe,
Menjünk Saroltával Ur Jézus elébe,
Testi, lelki orvos kenyér, hús szívében,
Borulva imádjuk oltári szentségben.

Horvátlát, Nemesnénel lévő asszonyok.

Jézus-, Mária-legendá

A Szüzanya utjártába ment, vitte a szerelmes szent fiát a karján. Ment két leán vele. Az egyik asz monta a másiknak, te segítjük neki vinnyi ezt a kisgyereket! Az meg azt felēte rá neki, hát ő nem segít nek, ha megcsinyátatta, akkor vigye. Az egyik csak elvettő tüle és segítette neki vinnyi. Mikor az utkeresztelésnél elváltak egymástul, a Szüzanya azt kérdezte szent fiátul: szerelmes szent fiam! mit remélsz, mit adsz te ennek a jó leánnyak, aki segélt tégedet hozni? - Aszongya, ennek, aszongya: annak, aki nem segétt, annak mindene legyen ezen a világon, de a másvilágon annak semmije se lesz; ennek pedig két fattya lesz. - Szerelmes szent fiam, an nem jó! Az a szép lán azt érdemlené meg, ami nem segélt hozni tégedet! - De szerelmes szent anyám! ennek azt rendelem, mert annak a másiknak a világon ^{ott} mindene lesz, de ennek, aki nem segélt, ott semmije se lesz.

Siófok/Vonyarcvashegy/Kuti Józsefné, 1885.

Menekülő Szentcsalád

Hát, menekül a Szentcsalád, s má nyomukba vót a Heródes katonái. Egy szántó-vető ember vetett a mezőn. Aszongya a Szent József, jaj, rejts el engem, mer id vannak az ellenség, a katonák, a kisgyereket üldözik. Asz mondja a szegényember, hova rejtsenek el benneteket, semmim nincsen, se betakarni nem tudlak benneteket. És akkor felsóhajtott a Szüzanya, és azon szent pillanatba egy gyönyörű szép fábla buza rengett, és mingyár a Szentcsalád oda~~x~~ bebujt. Hát! odaérnek a katonák és mondják, Hé! te szántó-vető ember! Nem-e láttá erre egy családot, egy anyát gyerekekkel? Asz mondja, de bizony láttam: Bizonyságom a Jehova, Hogy itt láttam Őket? Éppen akkor, mikor e tábla buzát vetettem. Összenéztek a katonák, aszonták, mi azokat má sose érjük utol. Megfordultak ésx vissza, mentek"

-

Két vándor betértek egy házhoz a faluvégire és egy szegény özvegyasszonytól szállást kértek. Asz mondja, nagyon szivessen adok szállást, de hát vacsorával nem tudom megkibálni, csak egy kis krumplival. Jó, azt is elfogadjuk. Nagyon panaszkodik az özvegyasszony, hogy egy fia van, de nagyon rossz. Nincs neki csak egy tehencskéjük és abból a kis tejpénzből élnek. Hát, reggel utrakél a két vándor. Elindulnak, mennek, de előtte még, mielőtt elindultak, azt mondja Péter, Uram, mesterem, mivel jutalmazod meg ezt a szegény asszonyt, hogy ijjen kedves vót hozzánk? Mivel Péter? Most tépték szét a tehenit a farkasok! - Jaj, Uram, asszonyga, ijjen! Hát ezzel jutalmaztad meg? Aszongya, ezzel Péter! No, mentek, bhallagtak tovább... Egy év múlva ugyanazon a napon visszatértek abba a szegényasszonynak a házába. - Minden szép vót, minden máskép vót, nem az anagy szegénység, mint egy évvel azelőtt. Osztán dicsekszik az édesanyja, a szegény özvegyasszony. Hát, a jó Isten nagyon megsegítette. Ez előtt egy évvel itt járt két vándor, és azon a napon széttépték a tehenemet a farkasok, és az én fiam akkor tanútt meg dolgozni, becsületes ember~~x~~ lett belőlle. Azótta mindenünk van, nem élünk ojjan nagy szegénységbe. Aszongya az Ur Jézus, látod Péter? Így kapta meg a szegény özvegyasszony a jóságáért a jutalmát, hogy a fiából akkor lett ember!

Na, mennek, mendegélnek megin csak tovább. Nagyon meleg vót. Mezőkön keresztü mindenfelé. Az egyyik fa alatt egy fiatalemeber nagyon alszik szájtátva. Asz mondja az Ur Jézusnak a Péter, Uram, ennek a szegény fiatalembernek vajon ki keresi meg majd a kenyerit? Ijjen drága dologidőbe ez a fa alatt fekszik! Nem sólt az Ur Jézus semmit se egyelőre. Mánnek tovább. Egy kislány meg majd megszakadt, ugy kapált ott jó távolabb. Asz mondja az Ur, Péter! nézd, ez a kislány fogja majd megkeresni a kenyerit.

Megin mennek az Ur Jézus meg Péter. Ugy estelledet és mégáltak. Hát, ott is csak nem kaptam más a szegény családnál csak kruplit. Ettek, ettek, de a tálból nem fogyott ki a krumpli. - Nagyon gazdag szomszédja vót neki, aki aszonta, uhm!, maj meghivom én is ezt a két szegény vándor, s ha ezek ojjan csodatevők, én meg húst adok nekik. Másnapra illedelmessen meghívták a két vándort. Nagy lakomát rendezett a gazdag ember, gondován arra, hogy hát akkor az ő asztala is ugy marad, és nem kell neki többet sose dolgozni. El is mentek. De bizony ott elfogyott az étel, nem szaporodott meg."

- "Ijjen meséket szokott nekem mesélni a nagymamám, mikor kicsi voltam, meg még a következőt is":

Megin mennek az Ur Jézus meg a Péter, mennek, ballagnak. Találtak utközbe egy patkót. Oszt mondja az Ur a Péternek, te Péter! nézz csak oda, mi van ott az ut porába, vedd föl! Ah, Uram aszongya, egy értéktelen patkó. Az Ur Jézus fölvette, Péter nem izs vette észre. Beérnek a legközelebbi faluba, s bevitták a kovácsműhejbe. Kaptak értek két **krajcart**. Nagyon szomjasak, éhesek voltak és vettek rajta száz szem cseresznyét. Na, mennek tovább a falun túl. Péter nagyon szomjazs vót, éhezs is vót, és az Ur Jézus lepottyantott egy-egy cseresznyét. Péterx ment utánna s fölkapta. Menet és mind a száz szemet elpotyogatta Jézus. És mikor a századikat is fölvette Péter, asz mondta neki Jézus, ugye Péter, ugye! Nem lett volna egyszer lehajolni, mint százszor?!

- "Ez mind tanulságos dolgok. Tanittani lehet vele a gyerekeket, meg a szülők számára is"

Buzsák, Futurás Balogh Lajosné, 1936.

"Ugy hallottam, hogy mikor a Jézust a Heródes katonái üldözték, akkor bement egy zsidóházhoz, ahol meszellés volt. Minden ki volt pakolva, csak egy ijjen nagy disznóforrázó teknyő volt a lakásba, az üres szobába. És akkor mondta a Jézus annak a zsidó asszonynak, hogy ötvrejtse el. S mondta, hogy nem tudja máshova elrejteni, csak a teknyő alá. És akkor Jézus bebujt a teknyő alá, s akkor menőtek a katonák, az üldözői, és kérdezték hát, hogy mi van a teknyő alatt? A zasszony mondta, hogy egy disznó! - Fölemelték a teknyőt, és ténleg egy disznó vót a teknyő alatt. Tehát a zsidóság azé nem ehette meg abba az időbe a disznóhúst. - Jézus átváltoztatta maját magát disznóvá. - És nagypénteken azóttá nem szabad meszeni"

Tab, Öregek klubja

Mikor Mária Kalocsán vót, a kalocsai nép nagyviseletű vót, irgaémaszán viseletesek vótak. Mária má nem nézhette a viselkedésüket. Aztán elindult, hogy ott hagyja őket. Először megszólalmodott a harang, s szépen elindult. Akkor mentek a kalocsaiakat visszasírták, hogy ne hagyja ott őket Mária. Másodszor is megen elindult Mária, mer látta, hogy nagyon büszke a nép, nem nézhetete Mária eztet. Osztán, megin vissza! - Harmaccor osztán szépen az anygalok rudra fogtág Máriát és elhozták Andocsra. Amēre gyüttek, fák, füvek mind összehajoltak. És máig is mind ollan borukba vann. Az andocsi templom mellé szépen oda tették. Azok a rudak is mind átlátszanak, az mindig elvál az egyik sarka a templomtú. Össze csinálják, de azér nyílás van közte. Kápolnástu együtt aranyrudon hozták Szűz Máriát. Azok a rudal is meglátszanak.

Szena, Farkas Istvánné, Kolat Juli, 1900.

Krisztus-legendák, -történetek.

"Mikor Krisztus Urunk a földön járt, az apostolokkal együtt ment. Krisztus Urunk csodákat művelt. Volt olyan város, ahol azt mondták, hogy: Ez Illás próféta, a másik ember meg aszongya, ez Isten fia! Aszonta Krisztus: én ezt nem mondtam, te mondtad ezt.... Aztán, megy egy asszony hozzája: Uram gyere el, mert nagyon rosszul van a fiam, segíts rajta! - Kiűzte belőle az ördögöt, megjavult az a fiú is... Megy egy másik asszony sirva: Uram, gyere, segítsd a fiamat, mert most is földhöz csapkodja magát, má a vízbe húztuk ki, mindenbe belemegy. Elment Krisztus Urunk, hát, az ördögöt kiűzte a fiatalemberből. De előbb megkérdezte a fiú édesanyját, hogy tud-e erre valahol ilyen jószág-nyáját? Mondja az ember, Tudok Uram a hegy ajjába, ott van egy nagy fóká-disznó. Aszongya Jézus: Menej, ne szégyenítsd a te Uradat, Istenedet, menjetek bele mind a fókába, ele is mentek a disznókba az ördögök, és mikor belementek a disznókba az ördögök, azok megfutamodtak, mind bele abba a sáros mocsárba, vízbe, és ott mind elpusztultak. Akkor gyógyított meg a fiatalember, kiszállt belőle az ördög, s így meggyógyult... Vót egy másik asszony, a sok sevegtől nem fért Krisztus Urunkhoz, és csak annyit engedjenek-mondta-, hogy egy kicsit a ruháját érinthessem, - az vérfojásba szenvedett-, s aztán megérintette a kezével Krisztus Urunk ruháját, és mindjárt jobban lett. Krisztus Urunk aszongya tanítványainak, jelenkezzen az, aki az én ruhámat megérintette! Odamegy az asszony, leborul a lába leibe, megcsókolja lábait, kéri a bocsánatot és mondta, Uram én voltam, aki megérintette a ruhádat, másként nem férhettem ide hozzád; nagy bajba szenvedek, már tozenkét év óta vérfojásba vagyok, s mondták, hogy te segítsd a betegeken. Aszonta neki Krisztus Urunk: Ergye asszony békével, megszabadultál a betegségedtől, és légy hiszékeny, higgyél Istenben, mert Isten megszabadított... Megy egy másik asszony hozzá: Uram, gyere el hozzám, egyetlen fiam van, halott, segíts rajta!. Megy a Kr. Urunk hozzája és mondja neki: Kejj föl ágyadból és járj! - Meggyógyult a jás."

Mesztegnő, Sebestyén Györgyné, Henger Mária, 1912.

VII. Krisztus-legendák

Megen megy az Ur Jézus meg Péter. Ballagnak, s találtak utközben egy patkó. Oszt mondja az Ur Jézus Péternek, te Péter, nézz csak mi van ott zut porá. Vedd föl. Ah, Uram, mija egy értéktelen patkó. Az Ur Jézus fölvette-Péter n izs vette észre-, s beérnek a legközelebbi faluba; ott bevitték a kovácsmühelbe. Kaptak érte két krajcárt. Nagyon szomjasak, éhesek vótek és vette rajt loo szem cseresznyét. Na, mennek tovább, a falun tul Pétr már nagyon szomjazz vót, éhezs is vót. Osztán az Ur Jézus lepottyantott egy szem cseresznyét. Péter ment utánna, fölkapta. Hát mentek tovább és Jézus mind a l szemet elpotyogatta, és mikor a századikat is elpotyogatta és fölvette Péter, azt monta neki Jézus, ugye Péter ugye, Nem lett volna jobb eccer lehajolni, mint százszor./-majad hozzátette okulásul az adatközlő:/Ez mind tanulságos kis dolgok... de tanittani lehet vele gyerekeket, arra is hogy no kisfijam, ne légy lusta, mer a lusta ember mind így jár.

/Buzsák, "alogh Lajosné/

Asz hallottam, hogy az angyalok hozták Kalocsáról az andocsi kápolnát, mer Kalocsán is rosszak lettek az emberek, elromlottak, vallástalanok lettek s fájt a Szüzanyának, otthatta őket. A kalocsaiakkal beszétem én, azok asz monták, hogy a kápolna helén hijába akármit, ottany csak gyopár van, semmi más nem terem. Ezt a kápolnát a zangyalok aranyrudakon hozták Andocsra, s amēre vitték, a fák aāra hajótak. Utánna mentek a kalocsaiák, amēre a fák hajútak és ugy találtak meg a kápolnát Andocson, és ugy tudódott ki, hogy ez a kalocsai Szüzanya. És az aranyrudak is megvannak Andocsonamijer állítólag hozták a kápolnát. Ezé nincs funamentoma. No és, itt is csak rosszak lettek a zemberek; Andocson is itt akarta hanyi őket a Szüzanya. Hanem, aki vót Andocson az egyházfőnök-ismertem is-már nem él, az bizonyoságot tenne. Eccer a templomatya az monta, hogy fél négykor hajnalba megszóllaltak a harangok, a zösszes harank, és akkor ő szaladt, hogy mér harangoznak, ilyenkor, se tűz, se semmi, hát mé harangoznak. Hát az egyházfőnököt taláta ottan és hát sirt, hogy a templomajtóba volt a kegykép. És akkor könyörögtek neki, hogy ne hagyja ott őket, fogadták, hogy a népet jóra kérik, megjavunak anépek. Nem merték ott hanyi se, bevitték, az oltárasztalra tették, és magáta főszátt a kép vissza helére az oltárra; a szobor vót ez. És nem nagyon sokára, pár évre elment szüz Mária, nincs Andocnak kegyképe. Akkor hogy ne tudógyék kiakkor vettek egy Mária-szobrot avval, hogy az összetörött, azér vettek egyet másikat. Az van máma is. A régi fekete Mária ment el, az az, mer a törkök el akarták égetni és a megfogta, de tüzet nem fogott rajta pedig fábu van. Annak a történetit i óvastam én. Szent József kérte Szüzanyát, hogy valami rokonyságnak valami emléket hagyjon. S akkor monta, hogy de mit hagyunk József? Aszonygya, ha megengedlek, én kifaraglak és tégedet meg a kis Jézust. És akkor szent József faragta ki azt a kegyképet, amit a törkök meg akartak égetnyi.

Mikor az Ur Jézus a földön járt, Péterrel mindig mentek, járták az országutakat. Betértek egy házhoz a falu végére, egy szegény özvegyasszonytól szállást kértek. Asszonya, nagyon szívesen adok szállást, de vacsorával nem tudom megkínálni, csak egy kis krump-
lim van. Hát, azt is elfogadjuk--Hát, panaszkodik a szegényasszony, özvegyasszony és egy fia van neki, de nagyon rossz. Nincs nekik csak tehencskéjük, és abból a kis tejpénzből élnek.-Rggel ztrakél a két vándort, és mennek. Mielőzz elindultak, azt mondja Péter: Uram, mesterem, mivel jutalmazod meg ezt a szegényasszonyt?-Miből, Péter?, most szedték szét a tehenét a farkasok!--Jaj, Uram, hát ijjent! evvel jutalmaztad me?-Ezzel Péter!--Baálagtak tovább.
Egyik napon ugyazon a napon visszatértek annak a szegényasszonnak a házába.-Minden szép vót, minden másként vót, nem az a nagy szegénység, mint egy évvel az előtt.-Aztán, dicsekszik az édesanyja a szegény özvegyasszony-Kérdezősködtek, hogy hogy van?-Azt mondja, a jó Isten nagyon megsegítette őket. Ezelőtt egy évvel itt járt két vándor, és azon a napon széttépték a tehenet a farkasok, és az én fiam akkor megtanult dolgozni, becsületes ember lett belőle. És azóta mindenünk van, nem élünk olyan nagy szegénységbe.
Asszonya az Ur Jézus; látod Péter, látod? Így kapta meg a szegény, özvegyasszony a jutalmat, hogy a fiából akkor lett ember.

Megin mennek, mendegélnek mindenfelé. Oszt az egyik fa alatt egy fiatalmeber nagyon alszik szájtátva. Asz mondja az Ur Jézusnak a Péter; Uram ennek a szegény fiatalmebernek vajon ki keresi meg majd a kenyerit? ijjen drága dologidőbe a fa alatt fekszik!
Nem szót az Ur esmmit, s mennek tovább. Egy fiatal lány meg majd nem megszakadt, úgy kapált.-Asszonya az U ; Péter, nézd, az akislány fogja majd megkeresni neki a kenyeret!

-Megin mentek-mendegéltek, ahogx estélledtek, megssálltak. Ott is nem kaptak mást a szegény családnál, csak egy kis krumpli vót. Ettek-ettek, de a tálból nem fogyott ki a krumpli.-Nagyon gazdag szomszédja vót ennek a szegénynek-Az asszony uhm! majd meghívom én is ezt a két vándort, ha ezek csodatevők, én meg hust adok nekik. Másnapra meghívták a két vándort, nagy lakomát rendezett a gazdag ember nekik, gondolván arra, hogy hát, hogy az ő asztala is majd úgy marad, és nem kell neki többet dolgozni. Hát el is mentek. De bizpny ozt elfogott az étel, nem szaporodott meg.

Buzsák, F. Balog Lajosné, 1939.

Mikor az Ur Jézus a földön járt, Péterrel mindig mentek, járták az országutakat. Betértek egy házhoz a falu végira, egy szegény özvegyasszonytól szállást kértek. Asszonyga, hygaon szivessen adok szállást, de vacsorával nem tudom megkinálni, csak egy kis krump-
lim van. Hát, azt is elfogadjuk--Hát, panaszkodik a szegényasszony, özvegyasszony és egy fia van neki, de nagyon rossz. Nincs nekik csak tehenskéjük, és abból a kis tejpénzből élnek. -Rggel ztrakél a két vándor, és mennek. Mielözz elindultak, azt mondja Péter: Uram, mesterem, mivel jutalmazod meg ezt a szegényasszonyt? -Mibel, Péter?, most szedték szét a tehenét a farkasok! -Jaj, Uram, hát ijjent! evvel jutalmaztad me? -Ezzel Péter! -Baállagtak tovább.

Egyik napon ugyazon a napon visszatértek annak a szegényasszonnak a házába. -Minden szép vót, minden másként vót, nem az a nagy szegénység, mint egy évvel az előtt. -Aztán, dicsekszik az édesanyja a szegény özvegyasszony-Kérdezősködtek, hogy hogy van? -Azt mondja, a jó Isten nagyon megsegítette őket. Ezelött egy évvel itt járt két vándor, és azon a napon széttépték a tehenet a farkasok, és az én fiam akkor megtanult dógozni, becsületes ember lett belöle. És azóttá mindenünk van, nem élünk ojjan nagy szegénységbe. Asszonyga az Ur Jézus; látod Péter, látod? Így kapta meg a szegény, özvegyasszony a jutalmat, hogy a fiából akkor lett ember.

Megin mennek, mendegélnek mindenfelé. Oszt az egyik fa alatt egy fiatalmeber nagyon alszik szájtátva. Asz mondja az Ur Jézusnak a Péter; Uram ennek a szegény fiatalmebernek vajon ki keresi meg majd a kenyerit? ijjen drága dologidőbe a fa alatt fekszik! Nem szót az Ur esmmit, s mennek tovább. Egy fiatal lány meg majd-nem megszakadt, ugy kapált. -Asszonyga az U; Péter, nézd, az akislány fogja majd megkeresni neki a kenyeret!

-Megin mentek-mendegéltek, ahogx estéllédtek, megszálltak. Ott is nem kaptak mást a szegény családnál, vsak egy kis krumpli vót. Ettek-ettek, de a tálból nem fogyott ki a krumpli. -Nagyon gazdag szomszédja vót ennek a szegénynek-Az asszony uhm! majd meghivom én is ezt a két vándort, ha ezek csodatevők, én meg hust adok nekik. Másnapra meghívták a két vándort, nagy lakomát rendezt a gazdag ember nekik, gondolván arra, hogy hát, hogy az ő asztala is majd ugy marad, és nem kell neki többet dolgozni. Hát el is mentek. De bizpny ozt elfogyott az étel, nem szaporodott meg.

Buzsák, F. Balog Lajosné, 1939.